

Tone Fløtra

Mestere uten kontroll

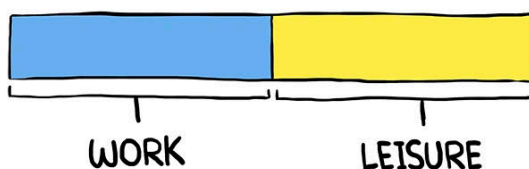
Hvordan unge voksne håndterer permanent internettilkobling

Masteroppgave i Medier, kommunikasjon og informasjonsteknologi

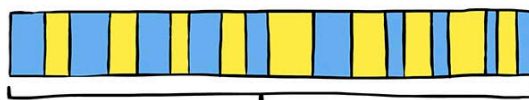
Veileder: Hendrik Spilker

Juni 2019

HOW I SHOULD SPEND MY DAY:

HOW I SPEND MY DAY:

WORK WHILE BROWSING MEMES EVERY 6 MINUTES

Sammendrag

Prosjektet media mastery handler om hvordan unge mennesker bruker forstår og tolker multimedia i hverdagen. Denne oppgaven er en del av dette prosjektet, som ledes av Ingunn Hagen og Ronald E. Rice. Jeg ønsket å finne ut av hvordan unge voksne forstår, tolker og håndterer å være konstant tilkoblet Internett. Jeg formulerte problemstillingen *Hvordan håndterer, tolker og forstår unge voksne det å være konstant tilkoblet Internett?* I tillegg formulerte jeg to underproblemstillinger for å støtte opp under hovedproblemstillingen: *skillet mellom jobb og fritid er mer flytende enn før, hvordan håndterer unge voksne dette skillet og hvordan bruker de Internett?* og *hvordan tolker og forstår unge voksne å være konstant tilkoblet Internett?*. Det empiriske materialet består av seks fokusgrupper med 22 informanter. Materialet er analysert med en stegvis induktiv deduktiv metode. Oppgaven presenterer funn som gir en bedre forståelse av hva unge mennesker gjør på Internett, og hvordan de tolker å konstant være tilkoblet. Jeg har laget teoriene om den konservative og den postmoderne brukeren og den avhengige og den ikke-avhengige brukeren som forklarer at det finnes viktige nyanser i hvordan unge voksne tolker, håndterer og forstår konstant tilkobling. Jeg konkluderer med at unge voksne er mestere uten kontroll. De har svært god kunnskap og kjennskap til Internett, men klarer ikke å kontrollere hvordan de bruker Internett.

Forord

Oslo, juni 2019

I det jeg avslutter dette prosjektet ønsker jeg å rette en stor takk til Ingunn Hagen og Ronald E. Rice som har gitt meg mulighet til å forske på dette temaet. Det har vært et spennende prosjekt å jobbe med og en utrolig lærerik prosess.

Jeg har fått god hjelp av veileder Hendrik Storstein Spilker som har guidet meg gjennom denne prosessen og gitt meg råd og tilbakemeldinger underveis.

Videre vil jeg takke pappa, Espen Søybye, for gode innspill, ideer, tilbakemeldinger og engasjement. Tusen takk til Nina for oppmuntring, tilbakemeldinger og korrekturlesing.

En stor takk til Stian Overå for korrekturlesing, tips og veiledning, det har vært helt uvurderlig i innspurten.

God lesning!

Innhold

Figurer	vi
Tabeller	vi
1 Introduksjon	1
1.1 Tema og problemstilling.....	1
1.2 Oppgavens oppbygging	2
2 Teoretisk rammeverk.....	3
2.1 Domestisering.....	3
2.1.1 Domestisering av teknologier	4
2.1.2 Tunge internettbrukere – moral og praksis.....	5
2.1.3 Fraværende tilstedeværelse	6
2.1.4 Fritidsdomestisering.....	6
2.2 Media mastery	7
2.3 Internett i hverdagen	8
2.4 Web 2.0 og deltakende kultur	9
2.5 Arbeidsdeling og svitsjing	9
2.6 It´s complicated.....	10
2.7 Avhengighet	11
2.8 Frykten for å gå glipp av noe	12
3 Metode.....	14
3.1 Datainnsamling	14
3.2 Databehandling.....	16
3.2.1 Empirisk data – bearbeiding av rådata	17
3.2.2 Behandlede data (analysedata) – koding (empirinære merkelapper).....	18
3.2.3 Kodestrukturert empiri – kategorisering og hovedtemaer – utvikling av konsepter (modellering).....	18
3.2.4 Konsepter eller modeller – diskusjon av konsepter, bruk av teori	18
3.3 Vurdering dataens kvalitet	18
3.3.1 Reliabilitet.....	18
3.3.2 Validitet.....	19
3.3.3 Generaliserbarhet.....	20
4 Bruk av Internett fra datamaskin og mobil	21
4.1 En vanlig skoledag.....	21
4.2 Det sosiale livet	25
4.2.1 Kommunikasjon	26
4.2.2 Underholdning	27

4.2.3	Sjekke ting	28
4.3	Utvexlingsstudenter og deres møte med det digitale Norge.....	28
4.4	Konservative og postmoderne brukeres ulike mestringsstrategier.....	29
4.5	Oppsummering	30
5	Internett som sosial arena	32
5.1	Ambivalens knyttet til nettbruk	32
5.2	Avhengighet og om å leve hele livet på Internett	34
5.3	Om å alltid være tilgjengelig.....	39
5.4	«Noen ganger vurderer jeg å slette Facebook»	41
5.5	Den avhengige og den ikke-avhengige brukeren	42
5.6	Oppsummering	44
6	Mestere uten kontroll.....	45
6.1	Oppsummering av funn	45
6.2	Diskusjon.....	47
6.3	Konklusjon	48
6.4	Videre forskning	51
	Referanser	52
	Vedlegg 1 Intervjuspørsmålene.....	55

Figurer

Figur 1 stegvis deduktiv induktiv metode.....	17
Figur 2 den konservative og den postmoderne internettbrukeren	24
Figur 3 ikke-avhengig og avhengig internettbruker.....	38

Tabeller

Tabell 1 fra kontrollsamfunn til kommunikasjonssamfunn	4
Tabell 2 fokusgruppe og fiktive navn på informantene.....	15

1 Introduksjon

Dette prosjektet er en kvalitativ studie som søker svar på hva unge voksne *gjør* på Internett når de kan være konstant tilkoblet og hvordan de *forstår, tolker og håndterer* den konstante tilknytningen. Media mastery er et internasjonalt samarbeid som handler om hvordan studenter bruker, forstår og tolker multimedia i hverdagen. Prosjektet er ledet av professor i mediepsykologi Ingunn Hagen og professor i Organizational, Environmental and New Media, Ronald E. Rice. Denne oppgaven er et supplement til deres forskning. Datamaterialet har Ingunn Hagen samlet inn. I prosjektet har de gjort fokusgruppeintervjuer med studenter ved Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) og Universitetet i California, Santa Barbara (UCSB) i to omganger, første gang i 2005/2006 og andre gang i 2015/2016. Formålet var å avdekke hvordan studenter synes det er å leve mer eller mindre med konstant tilkoblet Internett.

1.1 Tema og problemstilling

Studenter er en passende populasjon å studere når det kommer til beherskelse av nyere media av to grunner. For det første er de blitt sett på som den delen av populasjonen som har kontrollert ny media best (Rice, Hagen & Zamanzadeh, 2018; Tapscott, 2008). Den andre grunnen er at studietiden ofte innebærer store endringer i livet. De flytter gjerne hjemmefra, kanskje til en ny by, og danner seg ny livskunnskap og nye vennskap. Man ser gjerne på studietiden som en periode for personlig og sosial utvikling (boyd, 2014; DeAndrea, Ellison, LaRose, Steinfield & Fiore, 2012; Manago, Taylor & Greenfield, 2012; Rice et al., 2018)

I det høyteknologiske samfunnet vi lever i er det mye som endrer seg svært raskt. I Norge begynte vi å snakke om sosiale medier da Facebook kom i 2007. På disse 12 årene har mediert kommunikasjon forandret seg betydelig. I 2007 brukte 74 prosent av den norske befolkningen mellom 9-79 år Internett til privat bruk ukentlig. I 2018 har dette tallet økt til å gjelde 95 prosent av personer mellom 9-79 år (Norsk mediebarometer, 2018). I 2018 oppgir 66 prosent at de bruker sosiale medier daglig. Av kvinner mellom 16-24 år bruker 91 prosent sosiale medier daglig, 87 prosent av menn i samme aldersgruppe bruker sosiale medier daglig. For aldersgruppen 25-34 år bruker 84 prosent av kvinner og 70 prosent av menn i samme aldergruppe sosiale medier daglig (Norsk mediebarometer, 2018). Fordi det er så mange unge mennesker som bruker nettet er det samfunnsnyttig med studier om hvordan kommunikasjon på Internett fungerer og forstås. Kunnskapen dette prosjektet genererer har interesse for videre medieforskning, det er viktig å forstå hvordan man blir påvirket av Internett og andre brukere av Internett. Det er gjort flere studier av internettbruk blant ungdom og unge voksne opp gjennom årene (se f.eks. Al-Menayes, 2014, 2015; boyd, 2014; Przybylski, Murayama, DeHaan & Gladwell, 2013; Rice et al., 2018).

Dette er imidlertid et landskap som er i stadig endring, noe som gjør nye studier nødvendige. De seneste årene har konstant tilkobling til Internett i stor grad blitt en realitet og norm blant norsk ungdom. Problemstillingene for denne oppgaven søker etter svar på hva unge voksne *gjør* på Internett når de kan være konstant tilkoblet. Jeg spør altså:

Hvordan håndterer, tolker og forstår unge voksne det å være konstant tilkoblet Internett?

Konstant tilkobling for unge voksne som er i en studiesituasjon handler blant annet om å håndtere skillet mellom studier og fritid. Derfor er første underproblemstilling: *skillet mellom jobb og fritid er mer flytende enn før, hvordan håndterer unge voksne dette skillet og hvordan bruker de Internett?* En annen sentral utfordring knyttet til Internett er spørsmål om avhengighet og redselen for å gå glipp av noe. Andre underproblemstilling er derfor: *hvordan tolker og forstår unge voksne å være konstant tilkoblet Internett?*

Datamaterialet fikk jeg tilgang til av Ronald E. Rice, gjennom siden Gaucho Space som er UCSBs skoleside. Materialet består av seks fokusgruppeintervjuer og totalt 22 informanter har deltatt. Intervjuobjektene er studenter ved NTNU i Trondheim. Intervjuene utgjør empirien for denne oppgaven. Materialet er induktivt analysert og følger en strategisk induktiv deduktiv metode.

1.2 Oppgavens oppbygging

Oppgaven består av seks kapitler. I dette introduksjonskapitlet presenteres problemstillingene og hvilken metode som er tatt i bruk for å løse disse. Det er gjort rede for forskningens relevans og bakgrunnen for dette. I det påfølgende kapitlet presenteres det teoretiske rammeverket som senere skal belyse empirien. For å belyse temaer om hvordan man tar til seg og bruker teknologi tar jeg for meg teorier om domestisering og media mastery (Levold & Spilker, 2007; Rice et al., 2018). Teorier om hvordan unge mennesker bruker Internett belyses (boyd, 2014), samt hvordan Internett har utviklet seg (O'reilly, 2007; Wellman, Quan-Haase, Boase & Chen, 2002) vil også bli anvendt. Kapittel tre tar for seg metoden som er brukt. Datainnsamling, databehandling og datavurdering blir gjennomgått sammen med en forklaring på hvorfor det er viktig. I kapittel fire er det særlig underproblemstilling 1 som dekkes, empirien blir analysert med særlig fokus på domestisering og media mastery. Kapittel 5 tar for seg underproblemstilling 2. Noe av det som slo meg som spesielt interessant i møte med informantene var at mange av dem var opptatt av nettavhengighet og de fryktet å gå glipp av noe på nettet. Av den grunn er også teoretiske perspektiver på bruk/misbruk og avhengighet relevante for å belyse empirien i denne oppgaven. Avhengighetstematikken er en såpass viktig del av materialet og det vil dekkes grundig i kapittel 5, som handler om hvordan informantene føler at de håndterer mediert kommunikasjon og teknologi i hverdagen. I det siste kapitlet blir de viktigste funnene i oppgaven presentert og diskutert opp mot annen foreliggende forskning på feltet. Oppgaven avsluttes med en konklusjon samt en oppfordring og anbefaling om temaer knyttet til media mastery som kan forskes videre på.

2 Teoretisk rammeverk

Det teoretiske rammeverket vil utdype problemstillingene og danne et fundament for analysedelen av oppgaven. I dette kapitlet vil jeg ta for meg teorier om domestisering og Ingunn Hagen og Ronald E. Rice sitt begrep media mastery vil bli forklart og utdypet. På bakgrunn av disse perspektivene vil jeg se på forskjellige vaner og bruksmønstre informantene mine har og hvilke valg, beviste og ubeviste, de tar i hverdagen.

Internett har endret seg fra å være ikke spesielt interagerende til å bli et medium hvor mesteparten kommunikasjon mellom unge mennesker foregår. Dette blir blant annet gjort rede for i boken «*Participatory culture in a networked era*» av Jenkins, Ito og boyd (2015), og boken «*its complicated: the social life of networked teens*» av boyd (2014). Disse temaene vil fungere som en bro over til å reflektere over hvordan forskning om avhengighet har utviklet seg etter etableringen av internetteknologier, slik som sosiale medier. Begrepet Fear Of Missing Out (FOMO) vil bli gjennomgått og forklart. Informantene uttrykker bekymringer om hvor mye tid de bruker på Internett daglig, hvor kommer denne bekymringen fra? Er det en følelse mange unge mennesker har? Er den skapt av dem som ikke er på Internett eller bruker sosiale medier? Et viktig perspektiv er at nye medier og teknologer blir mottatt med bekymring, det gjelder også for boktrykkerkunsten, jazz, ja til og med da Donald Duck ble lansert i Norge. Denne bekymringen for nye teknologier blir kalt for technostress (Lee, Chang, Lin & Cheng, 2014). Jeg vil finne ut av om informantene reflekterer over fortid når de beskriver tiden de bruker på Internett, og om erfaringene med sosiale medier blir satt i perspektiv ved å henvise til hvordan det var før.

2.1 Domestisering

I biologien brukes domestisering som en betegnelse på hvordan ville dyr har blitt temmet til husdyr. I kommunikasjonsteori brukes termen for å beskrive hvordan man lærer seg å bruke teknologi (Levold & Spilker, 2007). Teknologien er først ferdig utviklet når den er i bruk. Det kan hende at man bruker teknologien på andre måter enn det som er tenkt fra fabrikk eller utvikler. Det første man kunne gjøre på den eldste telefonen var å ringe til Frøken Ur, der ringte man inn til et sted og fikk høre hvor mye klokken var. Man fant altså ut en måte å bruke teknologien på. Når teknologien blir brukt blir den utviklet videre. Den egentlige domestiseringen av teknologi er at bruken utvikler teknologien videre. Her er mobiltelefonen et godt eksempel. Når mobiltelefonen kom betød det at man kunne ringe uansett hvor man var, tidligere måtte man ringe fra et bestemt sted. Deretter fikk man SMS, å sende hverandre ord – «tekste» - var noe helt nytt. Med SMS ble mange telefonsamtaler overflødige og man sluttet etter hvert å ringe like mye. Da 3G-nettet og operativsystemet utviklet seg har man nå sluttet mer og mer å bruke telefonene slik man gjorde for bare et par år tilbake. Dette er ikke bare på grunn av bruk men også på grunn av teknologiutvikling. Det at vi har fått den nye teknologien gjør også at den gamle teknologien forandrer seg. Musikkavspillingsutstyr forsvinner, fjernsyn forsvinner og datamaskin og mobiltelefon nærmer seg hverandre (Berker, 2005).

På slutten av 80-tallet utviklet blant annet Silverstone begrepet og perspektivet domestisering. De første empiriske arbeidene handlet om TV-apparatet og hvordan det fikk en naturlig plass i hjemmet. Poenget med perspektivet var å forklare hvordan medieforbrukere også er *mediebrukere*. Man er aktive aktører som selv kontrollerer og konstruerer egen mediebruk (Levold & Spilker, 2007).

TV, radio og telefon er eksempler på vellykkede domestiseringer. Vi ser ikke lenger på de som kalde, livløse og vanskelige teknologier, men nyttige og funksjonelle verktøy som er pålitelige (Berker, 2005). I starten av sosioteknologiske studier var teoretikerne mest opptatt av hvordan teknologier ble spredt, dette var hovedperspektivet i innovasjonsforskning på 80-tallet (Berker, 2005). Domestiseringsperspektivet handler om hvordan teknologier blir temmet og den aktive brukeren. Domestiseringsteori ga forskere og teoretikere innenfor medievitenskapen og teknologisosiologien en mulighet til å sette perspektivet i kontekst og forklare hvordan bruken ble til i dagliglivet. Dette ga liv til ideen om den aktive brukeren, som var et perspektiv man ikke hadde sett på i sosioteknologisk perspektiv (Berker, 2005).

2.1.1 Domestisering av teknologier

Domestisering som analyse er ikke bare opptatt av teknologien og hvordan den blir tatt i bruk. I en domestiseringsprosess kan også personer og deres sosioteknologiske forhold endres. Domestisering har derfor bredere implikasjoner enn sosialisering av teknologi: det er en samproduksjon av det sosiale og det tekniske (Sørensen, 2006).

	Kontrollsamfunnet	Informasjonssamfunnet	Kommunikasjonssamfunnet
Periode	1950-1975	1980-1990	1995-
Forkortelse	EDB	IT	IKT
Stikkord	Kontroll og automatisering	Ordning og effektivisering	Kommunikasjon og samhandling
Syn på datamaskinen	Stor kalkulator	Tekst- og tallbehandler, pluss kartotek og oppslagsverk	Interaktivt multimedieleketøy
Fokuserte effekter av teknologien	Kontroll, overflødiggjøring og utsettelse	Intellektualisering av samfunnet, informasjonsarbeid erstatter industri	Flyt! Oppheving av tid og rom, oppheving av grensene mellom offentlig og privat sfære
Helt	Ingeniøren	Informatikeren	Hackeren?
Fokusert samfunnsarena	Militæret/offentlig regulering	Arbeidsliv/tjenesteyting	Fritiden/hjemmet
Menneskets forhold til maskin	Maskinpasser	Budeie (fôre og melke)	Kyborg (sammensmelting)

Tabell 1 fra kontrollsamfunn til kommunikasjonssamfunn

Tabell 1 er hentet fra boken *Kommunikasjonssamfunnet: moral, praksis og digital teknologi* (Levold & Spilker, 2007). Tabellen viser hvordan forholdet mellom mennesker og datamaskiner har utviklet seg, og ikke minst hvordan bruksmønsteret har utviklet seg i takt med at teknologien har endret seg. Ifølge statistisk sentralbyrå er 51,2 prosent av studenter i høyere utdanning mellom 19-29 år i 2018, i Norge og i utlandet (SSB, 2019). Informantene i utvalget har dermed ikke vært med på hele denne utviklingen. De ble født inn i «informasjonssamfunnet» og har fulgt utviklingen derifra. Utfra tabellen kan derfor informantene sees på som kyborger. Donna Haraway mener at vi ikke lenger kan snakke om verden og oss selv som dikotomier. Vi er så sammenvevd med vår bruk av teknologi at vi alle er kyborger. Det gir ikke lenger mening å skille mellom mennesker og maskiner, vi er verken menneske eller maskin, men menneske og maskin (Haraway, 1991).

2.1.2 Tunge internettbrukere – moral og praksis

Thomas Berker og Nora Levold refererer til de som tilbringer mye tid på Internett som tunge internettbrukere (Berker & Levold, 2007). Et typisk kjennetegn de oppdager er at tunge internettbrukere ofte starter dagen med å sjekke Internett. Etter dette er Internett en fast følgesvenn gjennom dagen. Er dette en karakteristikk som passer til mine informanter? Videre identifiserer Berker og Levold (2007) tre typer tunge brukere: «fascinerende medier», «for mye» og «nyttige medier». De som beskrives som fascinert av medier har lett for å bli distrauert og har laget seg teknikker for å holde seg unna distraksjoner. Dette kan være å ikke jobbe hjemmefra fordi det er lett å skru på TV eller radio. De som synes det er for mye merker at mediert kommunikasjon er noe de ikke liker og prøver å begrense det til bare jobb, eller situasjoner der de må. De som faller under kategorien nyttige medier anerkjenner mange av de praktiske løsningene med Internett og mediert kommunikasjon og lar ikke fasinasjonen ta overhånd (Berker & Levold, 2007).

De som lett lar seg distrahere, som bli definert som «fascinerende medier»-brukerne ser Berker og Levold (2007) at tydelig evaluerer hva som er rett og galt. Det at de lett blir distrauert ser de på som noe galt. For dem henger ikke moral og praksis helt sammen. Moral knyttet til internettbruk defineres av Spilker og Levold (2007) som det sosiale og det kulturelle repertoaret ulike brukeres handlinger blir forhandlet utfra. Det er de forskjellige handlingsalternativene, altså mulighetene brukeren har som utgjør moralske reguleringer. For brukeren er det et krevende normativt arbeid som ligger til grunn for regler og rutiner. Reglene og rutinene kan hjelpe dem med læring, håndtering og utnyttelse av digitale teknologier (Spilker & Levold, 2007). Kommunikasjonssamfunnet er en arena for moralske konflikter. Hvordan man håndterer bruken er altså praksis, mens hvordan man tolker bruken er moralen. Selv om det skjer mye utvikling på kort tid og denne forskningen er noen år gammel, finner jeg likevel at disse brukstypologiene er relevante for å få frem viktige mønstre i mitt material anno 2019. Synes mine informanter det er vanskelig å skille mellom jobb og privat bruk? Hvordan domestiserer informantene praksiser de har og hvordan tolker de de forskjellige praksisene?

2.1.3 Fraværende tilstedeværelse

Det at man kan kommunisere med andre uansett hvor man er, er en stor kommunikasjonsmessig endring. Mobiltelefonen er en teknologi som åpner for fraværende tilstedeværelse (Gergen, 2002). Motsatsen til fraværende tilstedeværelse kalles «alone together». Selv om mennesker fysisk er sammen, så forholder man seg til andre personer via ulike sosiale medier (Turkle, 2017). Å identifisere mediert kommunikasjon og bruk av mobiltelefon som fraværende tilstedeværelse er bakgrunnen for begrepet hyperkoordinering (Ling & Yttri, 2002). Hyperkoordinering betyr at brukeren er opptatt av å utveksle og dele informasjon om hvor man er, hva slags planer man har og hva som skjer akkurat nå (Sørensen, 2007). Et annet aspekt ved begrepet handler om at man skaper en presentasjon av seg selv. Det innebærer sosiale og emosjonelle interaksjoner, inkludert forskjellige strukturer knyttet til hva slags sider eller enheter man burde bruke og dens korrekte bruk (Ling & Yttri, 2002). Mobiltelefonen inngår i et stort mangfold av måter å kommunisere på, dette kan være lyd, bilde, tekst, videresending av nyheter, resultater og informasjon (Sørensen, 2007). En del av den kommunikasjonen kommer istedenfor hendelser. Nå kan man se en fin solnedgang selv om man ikke er der, hendelsen kan deles. Tidligere kunne man bare dele denne hendelsen hvis man var tilstede sammen. Kommunikasjon kommer i tillegg til sosiale praksiser og blir også sosiale praksiser selv om disse er annerledes enn slik det var før. Da man tidligere ringte til hverandre og den andre personen ikke var hjemme, ble ikke telefonen besvart. Det var et annet signal hvis telefonen var opptatt og da viste man at den andre personen snakket i telefonen. Det var altså bare to beskjeder man kunne få. Når man i dag sender en melding vet man at den andre personen får meldingen, i tillegg finnes det mange flere måter å kontakte og kontaktes på. Det er altså mulig å være tilstede der man er fraværende, men internetteknologi muliggjør også tilstedeværende fravær (Turkle, 2017).

Det går an å avtale når du skal komme hjem til middag eller hva du skal handle senere når du sitter i en forelesning. Det er en fare og en mulighet, en mulighet til å gjøre flere ting på en gang som kan være en berikelse. Fraværende tilstedeværelse og multitasking er en form for hyperkoordinering og dette kan være nyttig. Når man snakket i telefon i gamledager visste man hvor den andre man snakket med var. Du slo telefonnummeret til et hus og ble telefonen besvart visste du at den andre personen var hjemme. Når man snakker i mobiltelefon spør man gjerne hvor den andre personen er. Den fraværende tilstedeværelsen påvirker måten man snakker på. Man snakker om hvor man er på vei og hva man skal. Det gjorde man ikke før. Dette er ikke noe utviklere eller fabrikken har forutsett eller bestemt, men noe som er blitt utviklet når teknologien har kommet i bruk.

2.1.4 Fritidsdomestisering

Mange studenter bruker mye tid foran datamaskinen. Datamaskinen er et arbeidsredskap, men den kan også være flere ting samtidig. Hvis man er litt sliten eller ufokusert kan man sette på musikk og gå over til å jobbe igjen som en motivasjonsfaktor for seg selv. Den kan altså være fritid og jobb samtidig. Teknologien kan på den måten viske ut forskjellen på hva som er jobb og hva som er fritid. Helen Jøsok Gansmo (2007) har forsket på ungdomsskoleelever mellom 14 og 16 år og deres kunnskap om bruk av datamaskin. Hun la merke til at elevene lærte seg mye om bruk av datamaskin hjemme, og på det som hun kaller fritidsdata. Fritidsdata blir definert som det man bruker

datamaskinen til på fritiden. Dette omhandler sosial kontakt, dataspill, og den sosiale sfæren på Internett. Elevene domestiserte datamaskinen hjemme og tok så i bruk kunnskapen de lærte hjemme på skolen. Ungdommene ble så vant til fritidsbruken av datamaskinen at de ikke så på det som databruk, men heller som konkrete aktiviteter som å høre på musikk eller snakke med venner, Gansmo (2007) kaller dette for fritidsdomestisering. Når de brukte datamaskinen på skolen brukte de den «ordentlig» og på denne måten blir skolebruk rangert høyere enn fritidsbruk. Fritidsbruk ble sett på som noe å gjøre hvis man ikke hadde noe annet å drive med, eller til å slå i hjel tid. Hvordan skiller mine informanter mellom skolebruk og fritidsbruk? Gir de noe innblikk i om de har fritidsdomestisert datamaskinen på samme måte som ungdomsskoleelevene?

2.2 Media mastery

Finnes det tegn på at mine informanter på noen måte blir styrt av medier? Media mastery er et anvendelig begrep for å si noe om dette. Ingunn Hagen har sammen med Ronald E. Rice laget uttrykket media mastery. Termen beskriver hvor godt mennesket forstår, forholder seg til og bruker media i hverdagen. Vi lever i mediasamfunnet. Mediet er alt, det befatter hele verden. Fagbegrepet brukes i et mediopsykologisk perspektiv. Mediopsykologi handler om samspillet mellom oppfattelser og følelser knyttet til media, med dette perspektivet kan man se på media som et perspektiv på hvordan man oppfatter verden. Dette inkluderer vaner og bruksmønstre man utvikler i sin daglige bruk. Det baserer seg både på egne og sosiale grupper man er en del av, sin håndtering og holdning til media, samt karakteristikker og evner mediet besitter.

Å bruke medier innebærer at man i varierende grad er aktivt engasjert i mediet. Dette vil si at man i ulik grad tar aktive avgjørelser når det gjelder valg, tolkning og ting mediet kan produsere. Disse valgene er mellom den som bruker medier, og innholdet og konteksten mediet besitter/er en del av (Rice et al., 2018). Finnes det noen mønstre der mine informanter bruker medier på en bestemt måte som kan avvike fra hvordan det egentlig skal brukes, eller hvordan andre bruker mediet?

Media mastery har liknende karakteristikker og betydninger som en del andre begreper. Det overlapper til en viss grad begrepet media literacy. Media mastery er ment for å være et mer prosessuelt begrep som er basert på forståelsen av bruk av media som en integrert daglig vane. Media literacy er mer kognitivt orientert, og handler i hovedsak om å fange opp og forstå medierelaterte ferdigheter (Potter, 2004). Media mastery kan også ligne på det populære begrepet medialisering fordi begrepet handler om hvordan man endrer kommunikative praksiser (Deacon & Stanyer, 2014).

Begrepet brukes på to forskjellige måter. Den første er hvordan man mestrer balansen og hvordan man bruker multimedia hjemme, i en student eller jobbkontekst og i sosiale grupper. Media mastery kan relateres til Madianou og Miller (2013) konsept om polymedia. Polymedia handler om hvordan forståelse, valg og bruk av medium er relativt til andre aktuelle medium. Den andre mer subtile måten begrepet brukes på er på hvilke måter og i hvilket omfang medier styrer, altså mestrer, brukeren. Finnes det tegn på at

mine informanter på noen måte blir styrt av medier? Aktiviteter, bekymringer og forhold blir formet, forenklet, begrenset eller tilknyttet (er avhengig av) multimedia. Hvordan føler mine informanter at de håndterer balansen mellom jobbsituasjoner og frititssituasjoner? Da Internett kom og datamaskin ble det vanligste arbeidsredskapet oppsto det en del utfordringer i arbeidslivet når det gjelder vurderingen av arbeidsinnsats og effektivitet. Jobbet folk mer eller mindre, de var kanskje inne på nettsider som ikke var jobbrelevante. På en annen side kunne de ha med seg datamaskinen hjem og være på jobb hjemme. Dette ble mye mer direkte enn før. Forstår informantene alle teknologier de bruker, og bruker de det sånn som de er ment? Hva slags syn har de på mobiltelefonen og datamaskinen sin og på hvilke måter og i hvilke aspekter i hverdagen er de viktige?

2.3 Internett i hverdagen

Hvordan har Internett endret måten vi kommuniserer på? Dette forsøker Wellman et al. (2002) å forklare i artikkelen «Examining the Internet in everyday life». Internett gjør at hvert enkelt menneske har en større rekkevidde og kan kommunisere på mange forskjellige måter samtidig, man kan også videreformidle store mengder data.

I en studie artikkelforfatterne har gjort, svarte informantene at de foretrakk å være permanent pålogget fremfor et raskere Internett. Kommunikasjon på Internett er heller ikke knyttet til et bestemt sted. Fordi man har tilgang til Internett gjennom mobiltelefoner, så å si uansett hvor man er, kan man kommunisere hvor og når som helst. Man kommuniserer ikke med et sted, man henvender seg direkte til en person, som kan befinne seg hvor som helst. Personen blir på denne måten noden hvor kommunikasjon kan oppstå (Castells, 2011; Wellman et al., 2002).

Allerede i 2002 så man på hvilke fordeler og ulemper Internett har. Wellman et al. (2002) nevner blant annet at bruk av Internett kan føre til at man bruker mindre tid på venner og familie. Underholdning og globale kommunikasjonsmuligheter gjør at man kan bli mindre interessert i lokalsamfunnet (Wellman et al., 2002). Det kan også føre til at man blir mer interessert i lokalsamfunnet og at man bruker mer tid på venner og familie. Internett har med digitalisering å gjøre, digitalisering gjør at man kan lagre store datamengder lett og flytte de rundt lett. Dette kan eksemplifiseres med musikk. Før levde musikerne av å selge plater, utvikling av mp3 og etter hvert streaming har ført til tapte inntekter for mange musikere. Dette har ført til at musikere må spille mer live. Her har internetteknologien ført til at man får mer live-opplevelser. Et annet eksempel er at Internett har ført til sterk tilbakegang av papiraviser fordi de har tapt reklameinntekter. Når de taper inntekt kan de drive med mindre undersøkende journalistikk. De forandrer karakter til å bli mer orientert på reisetips, matoppskrifter og kultur fremfor nyhetsformidling som vi nå finner på nettet. At man hører på musikk gjennom telefonen, med propper i ørene, gjør musikk mindre sosialt. At avisene har flyttet nyhetsformidling over til nettversjonen av avisene gjør at man sjekker nyheter flere ganger om dagen. Det gjør at Internett indirekte har endret hverdagen og eksemplifiserer hvordan man lever som kyborger (Haraway, 1991). Dette er teknologistyrt og det var ikke forutsatt at disse endringene skulle skje, men ble de

domestisert sånn? Internett gir muligheten til å holde tett kontakt med venner og familie som bor langt unna. Internett blir integrert i vanlig sosial kontakt og man flytter deler av daglig kommunikasjon over til telefonkontakt og på Internett. Hobbyer og politiske handlinger blir flyttet over på Internett. Interessen finnes utenfor Internett også men det finnes et rom for diskusjon av politiske interesser på Internett (Wellman et al., 2002).

I artikkelen har (Wellman et al., 2002) hentet data fra «the National Geographic Survey 2000». I undersøkelsen er det sett på forholdet mellom online og offline kommunikasjon og samfunn. De finner blant annet ut at jo lenger man har hatt tilgang til Internett jo mer tid bruker man på Internett. Demografiske karakteristikk av internettpopulasjonen ligner mer og mer på den generelle populasjonen. Internett gjør ikke at hverdagskommunikasjon forsvinner, men det supplerer ansikt-til-ansikt- samtaler og telefonkommunikasjon. De konstaterer at det er en mulighet for at man har flere venner man kommuniserer ofte med enn før Internett. Informantene som bruker Internett mest er også de som bruker mest tid på å kommunisere med venner og familie (Wellman et al., 2002). Hvordan kommuniserer mine informanter? Hva er den vanligste kommunikasjonskanalen deres og hvordan oppfattes denne?

2.4 Web 2.0 og deltakende kultur

Begrepet Web 2.0 ble beskrevet for første gang av Darcy DiNucci i artikkelen «Fragmented Future» i 1999 (DiNucci, 1999). Web 2.0 beskriver hvordan Internett har endret seg fra å være et verktøy man ikke kunne interagere med, altså at man bare kunne lese eller se på innhold men ikke redigere, til å bli et brukergenerert verktøy. Sosiale nettverkssider, blogger, hyperlinker, delingsknapper og apper er eksempler som beskriver Web 2.0 (O'reilly, 2007). Participating culture, eller deltakende kultur er et begrep som hører til Web 2.0. I boken *Participatory culture in a networked era* av Jenkins et al. (2015) forklares det at deltakende kultur kan beskrives godt gjennom digitale spill, science fiction og fankultur. Fans av en TV-serie eller et spill bruker elementer de er inspirert av til å lage eget fanbasert materiale som legges ut på Internett (Jenkins et al., 2015), for eksempel cosplay. Sammenhengen mellom tolkning, produksjon og sirkulasjon er potensielle meningsfylte former for deltakelse. Fans er ofte noen av de første til å adoptere nye medieplattformer og de første til å lage geografiske uavhengige fellesskap for å dele innhold og interesser (Jenkins et al., 2015). Man kan skape, skifte og ha flere identiteter. Det er et eksempel på hvordan teknologien gir muligheter. Som studenter er mine informanter brukere av hele Internett, hvis det skal sees i Jenkins et al. (2015) sin kontekst. Hvis Internett deles opp i en del som handler mest om et verktøy man bruker til å søke etter informasjon, og Web 2.0, vil informantene altså bruke begge deler. Hvordan skiller informantene mellom dette? Er de bevisste på hvordan Internett har endret seg fra å ikke være interagerende til å bli et sted for utfoldelse og kreativitet?

2.5 Arbeidsdeling og svitsjing

I medie- og kommunikasjonsteori har endringen fra tradisjonell massemedia som TV, radio og aviser til sosiale medier og streaming vært et sentralt tema. Medieforskere har slitt med å forstå de nye formene for fleksibilitet og interaktivitet som begge er kjennetegn på bruken av nyere medieplattformer. Spilker, Ask og Hansen (2018) har

forsket på streaming av onlinespill på videostrømmingstjenesten Twitch.tv. I undersøkelsen fant de ut at en del av bruken av twitch.tv handlet om å bytte mellom forskjellige streams. Brukerne kunne se på opptil flere streams av gangen, dette kaller de svitsjing (Spilker et al., 2018). Begrepet svitsjing betyr i mediasammenheng at man bytter mellom forskjellige kanaler og plattformer. Svitsjing kan brukes som en definerende bruksegenskap (Spilker et al., 2018).

I artikkelen «The new practices and infrastructures of participation: how the popularity of Twitch.tv challenges old and new ideas about television viewing» deler Spilker et al. (2018) begrepet i to: romlig svitsjing og affektiv svitsjing. Romlig svitsjing betyr at man bytter mellom store massepubliseringssider til mindre nettsamfunn. Det beskriver også hvordan man svitsjer i tid. Denne type svitsjing er ofte knyttet til enten engasjement eller innstilling. Det er altså et skille mellom passive og aktive former for oppmerksomhet og engasjement. Affektiv svitsjing handler mer om hvor engasjert brukeren er i aktiviteten. Det kan for eksempel være å bytte mellom TV-kanaler uten å aktivt se på programmene, eller sjekke en app eller en nettside fordi man ikke har noe bedre å gjøre. Å svitsje romlig kan man gjøre mellom online og offline aktiviteter, men også innenfor forskjellige online verdener, plattformer og aktiviteter (Spilker et al., 2018). Hvordan svitsjer informantene mine romlig og affektivt? Hvordan svitsjer de i tid og rom?

2.6 It's complicated

danah boyd har skrevet boken *it's complicated: the social life of networked teens* (2014). I perioden 2003-2012 reiste boyd rundt i USA og samlet kvalitative data ved å snakke med ungdommer om hvordan de bruker og forholder seg til Internett.

Facebook er den vanligste kommunikasjonskanalen ungdommer bruker for å snakke med venner (boyd, 2014). Twitter, Tumblr og andre mikroblogger brukes til å dele interesser og finne andre med like interesser som seg selv. Det trenger ikke være venner eller bekjente i omgangskretsen, men det kan være venner man har på Internett og som man møter fordi man deler interesser (boyd, 2014). Det er ikke det bestemte sosiale mediet som avgjør om det blir brukt blant ungdom eller ikke, men de bestemte gruppene, eller konteksten knyttet til gruppene som befinner seg på det sosiale mediet. Over tid endres dette, og flyttes til andre nettsamfunn. Finnes det liknende brukermønstre hos mine informanter? Er det sånn at de bruker bestemte kanaler og sosiale medier fordi vennene deres gjør det? Brukergruppen som legger ut statusoppdateringer og bilder på Facebook har endret seg fra å bestå av unge mennesker til å bli mest brukt av voksne og eldre mennesker (boyd, 2014). Ifølge tall fra Ipsos SoMe-tracker har Facebook 3.445.000 norske brukere, 92 prosent av de mellom 18-29 år har en profil, dette er aldersgruppen med flest brukere (Ipsos, 2018). I Norge er det altså fortsatt unge som bruker mest tid på Facebook. Det finnes ingen norske studier om hvordan nordmenn bruker Facebook basert på aldersgrupper eller hva de *gjør* på Facebook. Det mangler dermed lignende studier i norsk kontekst og jeg ønsker å forsøke å dekke det jeg oppfatter som et kunnskapshull. Ungdommer tiltrekkes av bestemte nettsamfunn og sosiale medieplattformer fordi de får høre om karakteristikk og andre egenskaper samfunnet eller plattformen besitter som kan være attraktive for dem. De

snakker med mennesker de kjenner, observerer hvordan andre bruker siden og benytter seg deretter av normene og reglene de forstår siden besitter. På denne måten kan ulike deler og aspekter ved en ungdoms personlighet leve ut på Internett. Hvis man har en lidenskap eller en hobby vennene på skolen ikke har, kan man finne andre med samme interesse på Internett. På denne måten kan man danne seg en digital persona som man ikke lever ut, utenfor Internett (boyd, 2014).

Ungdommene boyd snakker med bruker ofte ordet avhengig når de skal beskrive forholdet til Internett og sosiale medier. Bildet av avhengighet ser veldig forskjellig ut for ungdommene og for voksne mennesker rundt dem. Ungdommen bruker ordet til å beskrive alle relasjoner, bilder, minner, videoer og venner som er knyttet opp mot sosiale medier og samfunn, som har betydning for dem. Den eldre garde ser for seg et mørkt rom som bare blir opplyst av en dataskjerm og indikerer zoombielignende unge som bruker all fritiden sin foran dataskjermen (boyd, 2014). boyd (2014) hevder at voksne mener ungdommer er avhengige av Internett fordi de ikke har kontroll over bruken sin. Ungdommene boyd intervjuer forklarer at det føles ut som de blir sugd inn i Internettets verden og kan bruke flere timer på sosiale medieplattformer uten å merke at tiden går. Psykolog Mihaly Csikszentmihalyi kaller dette for flow (Sveen, 2018). Han beskriver det som å være totalt oppslukt i noe, som man også kan beskrive som «å være i sonen». Tidsperspektivet blir borte, og man er fullstendig konsentrert med det man driver med. Man forbinder denne dype konsentrasjonen med kunstnere, artister og idrettsutøvere, og det blir sett på som en positiv egenskap, knyttet til lidenskap til det man driver med. Når det blir knyttet sammen med dataspill eller tid brukt på Internett blir det sett på som avhengighet eller tvang (boyd, 2014).

Forskjellig fra andre typer tvangshandlinger og avhengighetsformer er ikke ungdommer mindre sosiale når de bruker mye tid på Internett og sosiale medieplattformer, snarere tvert i mot. Deltagelse i sosiale medier er vanligvis veldig sosialt. Interessen ligger ikke i å utforske, lære og beherske forskjellige teknologier eller egenskaper sosiale medieplattformer besitter, men å sosialisere med venner. Sosiale medier kan bli sett på som en forlengelse av menneskelig kontakt (boyd, 2014). boyd (2014) mener også at den utbredte bruken av sosiale medier er et biprodukt av kulturelle dynamikker og ikke bare teknologisk utvikling. Ungdommer er opptatte av og involverer seg i miljøer som gjør at de kan være med vennene sine, boyd (2014) mener derfor at man ikke kan si at de er avhengige av sosiale medier, om det er noe de er avhengige av er det hverandre. Litt som å si at alkoholikere er avhengig av flaska, når det selvsagt er innholdet på flaska de er avhengige av.

2.7 Avhengighet

Avhengighet er et relativt moderne begrep. Å være alkoholiker blir som regel datert tilbake noen århundrer men det var ikke før slutten av det nittende århundret at medisinske fagfolk og øvrig befolkning begynte å bruke begrepet om rusmiddelmissbruk (boyd, 2014). Tidligere ble avhengighetsbegrepet brukt om noe man hadde en sterk interesse for, eller en hobby eller lidenskap man viet livet sitt til. Deretter ble avhengighet brukt til å beskrive tvangsmessige forhold til narkotiske stoffer eller

alkoholholdige drikkevarer. Forestillingen om avhengighet av rusmidler ble gjerne knyttet til personer som hadde anlegg for kriminalitet og fattigdom. Det var et negativt ladet begrep å være avhengig. Da det etter hvert ble mer populært å bruke begrepet i publikasjoner ble termen brukt til å beskrive adferd også, som for eksempel gambling, overspising og selvskading (Griffiths, 1995).

I Store norske leksikon blir nyere teknologi som datateknologi, kommunikasjonsmedier på Internett og mobiltelefoni definert som potensielt avhengighetsskapende. Det blir definert som det fordi det er en tidskonsumerende aktivitet (Skre, 2019). I USA har the American Psychiatric Association forskjeller mellom substansavhengighet og atferdslidelser som de kaller impuls kontrollforstyrrelser. Overdrevent bruk av datateknologi og kommunikasjonsmedier faller under paraplyen for impuls kontrollforstyrrelser (boyd, 2014).

Dagens telefoner og datamaskiner blir sett på som kritiske for å opprettholde sosiale relasjoner i tillegg til å være et hjelpemiddel til å gjennomføre andre viktige oppgaver i hverdagen. Avhengighet av mobiltelefon har i tidligere forskning ofte blitt differensiert med avhengighet av Internett. Med teknologien en mobiltelefon inneholder i dag må disse tidligere adskilte formene for avhengighet knyttes sammen (Al-Menayes, 2015). Dagens mobiltelefoner har tilgang til nesten alle sider på Internett. I tillegg til internetttilgang kan man ringe, sende SMS, filme, og ta bilder med mobiltelefonen. De fleste nettsider er tilpasset små skjermer, dette gjelder også applikasjoner (Al-Menayes, 2015). Mobiltelefonen er mye lettere å bruke enn en datamaskin, situasjonsbestemt kan den brukes mye oftere. Man kan bruke den når man går tur, på busen eller toget. I disse små tidsvinduene bruker man gjerne mobiltelefonen og kan interagere i mange forskjellige aktiviteter på Internett. Denne muligheten fantes ikke for 15 år siden. Disse små tidsvinduene hvor man gjerne bruker mobiltelefonen kan føre til overdreven bruk og det kan gå ut over ansikt-til-ansiktkommunikasjon og skolearbeid (Al-Menayes, 2014)

Som jeg vender tilbake til i analysene beskriver ofte informantene mine ofte mye bruk av datamaskin og mobiltelefon som en avhengighet. De uttrykker at de er avhengige når de beskriver hvor mye tid de bruker på enhetene. Er det fordi at vi, i et større tidsperspektiv, ikke har hatt den teknologien vi har i dag så lenge? Gjør det at vi ikke har hatt teknologien så lenge at man ser på endingene i bruksvaner som mer ekstreme? Og fører det igjen til at man er avhengig?

2.8 Frykten for å gå glipp av noe

Studenter og unge mennesker, gjerne omtalt som «millennials» er storforbrukere av sosiale medieplattformer i forhold til øvrig befolkning. Sosiale medier blir brukt til å holde hyppig kontakt med venner og bekjente.

Przybylski et al. (2013) definerer Fear Of Missing Out (FOMO), eller frykt for å gå glipp av noe som en engstelse eller bekymring for at andre kanskje kan tjene på ditt fravær. Det

kan også nevnes at uttrykket lagt på vei har blitt integrert i hverdagspråket til spesielt unge mediebrukere. FOMO blir karakterisert som et ønske om å kontinuerlig være tilkoblet og følge med på hva andre gjør. Przybylski et al. (2013) baserer fenomenet på selvbestemmelsesteorien.

Selvbestemmelsesteorien er en makroteori som er basert på at mennesker drives av forskjellige typer motivasjon (Deci & Ryan, 2008). Teorien skiller mellom kontrollert og autonom motivasjon. Kontrollert motivasjon er knyttet til en følelse om press til å utføre handlinger, dette er enten aktiviteter eller atferd. Autonom motivasjon er knyttet til en følelse av egen vilje og egne valg, også knyttet til aktiviteter eller atferd (Deci & Ryan, 2008; Olafsen, 2018). Teorien sier at sosial kontekst er med på å styre forskjellige typer motivasjon gjennom å tilfredsstille eller undergrave psykologiske behov (Olafsen, 2018).

FOMO er i hovedsak en frykt for å gå glipp av noe. Dette kan være en sosial interaksjon, en mulighet, investering, eller en hendelse. Med andre ord kan FOMO forklares som en følelse av å ha tatt feil beslutning (Alt & Boniel-Nissim, 2018). Med den avanserte teknologien vi har i dag trenger ikke lenger mellommenneskelig kommunikasjon skje ansikt til ansikt. Det har ekspandert til å skje på Internett også. Moderne teknologi og sosiale medier (som Facebook og Twitter) gir en unik mulighet til å kontinuerlig ha mulighet til å være sosial og kommunisere (Przybylski et al., 2013). Man har tilgang til flere kommunikasjonskanaler og former enn det man klarer å holde følge med. Dette fører til praktiske restriksjoner og mindre tid (Przybylski et al., 2013). Mediert kommunikasjon fører til et behov for å konstant ha tilgang til Internett. Den psykologiske trangen til å ha tilgang til Internett kan for noen resultere i stress og en følelse av angst når man ikke har tilgang til Internett, og på denne måten får man følelsen av å gå glipp av noe. Dette kan konkretiseres med stresset mange opplever med å opprettholde snapstreaks. FOMO kan bli sett på som en negativ innflytelse på menneskers psykiske helse og også være en forsterkelse av negative og depressive følelser (Wortham, 2011). Kan bekymring om avhengighet knyttet til internettbruk også knyttes til FOMO? Lider mine informanter av FOMO?

3 Metode

I dette kapitlet gjøres det rede for undersøkelsens metodiske valg: fra hvordan empirien er innhentet til hvordan empirien er analysert. Første delkapittel presenterer metoden og forskningsdesignet. I andre delkapittel forklares det hvordan materialet er behandlet, og det greies ut om den stegvis deduktiv induktive metoden som er brukt. Deretter vurderes datamaterialets reliabilitet, validitet og generaliserbarhet.

3.1 Datainnsamling

Det er en kvalitativ forskningsmetode som gir grunnlag for de kommende analysene i oppgaven. Kvalitative studier, i motsetning til kvantitative, har som mål å avdekke opplevelser, tanker og meninger informantene besitter. Kvalitativ forskning handler i hovedsak om en induktiv tilnærming til forskningen. Som forsker har man et tettere forhold til informantene og forskningen er eksplorerende og empiridrevet (Tjora, 2018). Kvalitativ forskning omhandler noe eller noens egenskaper, mens kvantitativ forskning tar for seg store antall (Malt, 2015).

Fokusgrupper er en form for gruppeintervju der man snakker om et eller flere temaer som er bestemt på forhånd (Tjora, 2017). Fokusgrupper gir dyptgående informasjon og er et verktøy som brukes for å undersøke holdninger, erfaringer og oppfatninger (Bjørklund, 2005). To viktige aspekter og fordeler ved fokusgruppeintervjuer er at man, for det første, i en ansikt-til-ansikt-interaksjon kan fange opp flere menneskers oppfatninger. Disse oppfatningene kan styres inn på temaer man har bestemt på forhånd. For det andre kan man med fokusgruppeintervjuer få frem spontane meninger og svar, å være i en gruppe kan også virke trygt for informantene. Dette skiller fokusgrupper fra andre kvalitative datainnsamlingsmetoder. Det gir også forskeren en mulighet til å generere mer data, ved at informantene snakker sammen og diskuterer synspunkter (Tjora, 2017). Som alle forskningsmetoder har fokusgrupper noen utfordringer man må ta hensyn til. Den største ulempen er at det er lett å misbruke resultatene. Det kan trekkes feilaktige slutninger og resultater kan enten over- eller underanalyseres (Bjørklund, 2005), det må likevel legges til at dette ikke er særegent for fokusgrupper. Gjeldene for alle former for forskningsmetoder kan man bomme med analysene. Ved at flere forskere tolker resultatene kan dette unngås. Her kommer min rolle i prosjektet media mastery inn. Min rolle i prosjektet er å finne ut hvordan informantene tenker om tiden de bruker på Internett, og hvordan det påvirker dem. Siden denne oppgaven skrives på norsk ble det sammen med Ingunn Hagen bestemt at jeg skulle konsentrere meg om den norske delen av datamaterialet og den delen som ble samlet inn i 2015/2016.

Fokusgrupper bygger på et sosialkonstruktivistisk vitenskapssyn (Tjora, 2017). Sosialkonstruktivismen baserer seg på at man betrakter virkeligheten som noe samfunnsskapt, samfunnet er bygget opp av ulike sosiale faktorer og fenomener. Et

eksempel på sosialkonstruktivisme er at mennesker kan ha totalt ulik oppfattelse av samme fenomen (Tjora, 2018).

Ingunn Hagen er moderator for fokusgruppeintervjuene. Hun har med seg en assisterende moderator som heter Esi. Esi stiller oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuene og har sammen med Ingunn Hagen ansvar for å holde samtalen flytende og passe på at informantene snakker nok om hvert tema. Informantene er studenter ved NTNU. Materialet som er brukt i denne oppgaven ble samlet inn av Ingunn Hagen i tidsrommet mellom november 2015 og februar 2016.

Det er gjennomført seks fokusgruppeintervjuer. Det varierer mellom tre og fire intervjuobjekter i hver gruppe, med unntak av fokusgruppe nummer fem som har seks deltakere. Vanligvis består fokusgrupper av 6-12 deltakere, og de varer som regel mellom 1 og 2 timer (Tjora, 2017). Hvis en fokusgruppe består av færre deltakere, kalles det en mini-fokusgruppe, gjerne bestående av 3-4 deltakere. Dette brukes ofte hvis man har spesialister innenfor et tema man intervjuer, eller har informanter som er kollegaer eller liknende (Krueger, 2014). Deltakerne var i hovedsak bachelorgradstudenter i mediefag og/eller psykologi. I Norge var det vanskeligere å finne deltagere til å bli med i fokusgruppene enn det det var i USA. Derfor består fokusgruppene i Norge av færre deltagere. Forskning på bruk av medier har tradisjonelt sett vært differensiert basert på kjønn. For å forsøke å ha et balansert mangfold i kjønnssammensetninger er gruppene delt inn på en bestemt måte (Rice et al., 2018). Fokusgruppene ble delt inn slik: to kvinnelige grupper, to mannlige grupper og to blandende grupper.

I videre analyse vil navnene til informantene være fiktive. Her er en oversikt over hvilke fokusgrupper informantene har vært i og deres fiktive navn.

Fokusgruppe	Fiktivt navn
Fokusgruppe 1	Elise, Marie og Ellen
Fokusgruppe 2	Petter, Sindre og Liam
Fokusgruppe 3	Kristin, Marita, Thea og Jonathan
Fokusgruppe 4	Marius og Eirik
Fokusgruppe 5	Benny, Tina, Nina, Anette og Ane
Fokusgruppe 6	Jonas, Ida, Milja og Sofie

Tabell 2 fokusgruppe og fiktive navn på informantene

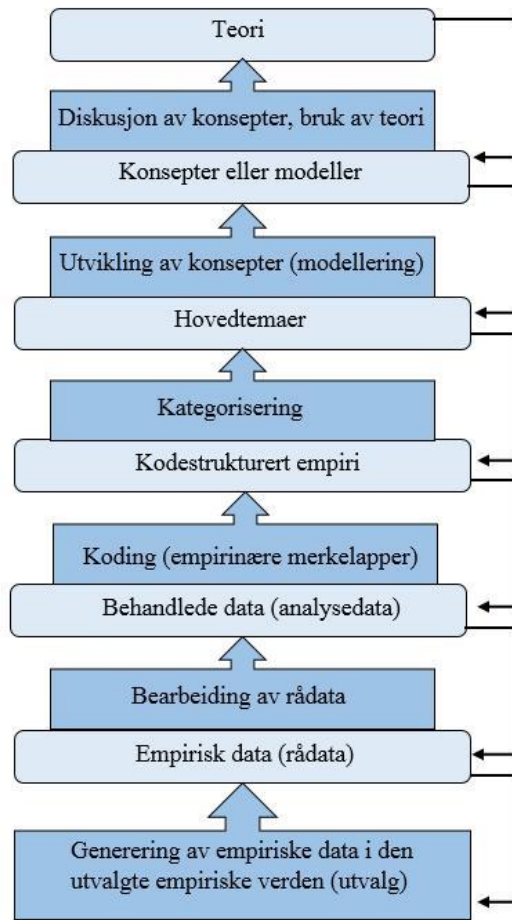
Totalt er det 22 deltakere med i datamaterialet. Det er 14 spørsmål i intervjuguiden, der syv handler om bruk av datamaskin og syv handler om bruk av mobiltelefon, se vedlegg 1. Hvert intervju tok om lag en time, jevnt fordelt på de to delene. Diskusjonen ble tatt opp digitalt, og kommentarene ble lagt inn i analyseprogrammet NVivo (versjon 11, Pro) sammen med informasjon om filene, land, fokusgruppenummer, spørsmål og forsker

(Rice et al., 2018). I det transkriberte materialet er det ikke registrert alder på intervjuobjektene og det varierer om de spør om navn eller ikke. Jeg tar derfor utgangspunkt i statistisk sentralbyrå sine tall om at 51,2 prosent av studenter i høyere utdanning er mellom 19-29 år i 2018, i Norge og i utlandet (SSB, 2019). I noen av gruppene bes intervjuobjektene om å si hva de heter, men ikke i alle. I noen av gruppene svarer intervjuobjektene naturlig på spørsmål uten at de ble stilt på forhånd og da hoppet de over spørsmålene og stilte oppfølgingsspørsmål isteden. Hvor mange spørsmål som stilles hver gruppe er derfor varierende. I en av fokusgruppene kommer det frem at samtalen har foregått på engelsk. I de andre fokusgruppene har de snakket norsk. Deretter er materialet oversatt til engelsk. Alle intervjuene ble tatt opp og transkribert, og med unntak av den ene fokusgruppen, ble materialet deretter oversatt til engelsk. Sitater som er med i oppgaven er oversatt tilbake til norsk, med så lik ordlyd som mulig fra de transkriberte filene. Intervjuspørsmålene er bare ment til å være veiledende til samtalen. Hvis intervjuobjektene ikke snakket nok eller utfyllende om temaet stilte enten moderator Ingunn eller assisterende moderator Esi oppfølgingsspørsmål. Esi var mer deltakende i samtalen og sa seg ofte enig i det intervjuobjektene sa og fortalte om egne opplevelser.

I kapittel 5 kommer jeg til å bruke ordene avhengig og ikke-avhengig. Ordene er ikke knyttet til det diagnostiske språket om avhengighet, men blir brukt som et emisk begrep. Informantene bruker ordet gjentatte ganger for å beskrive forholdet de har til mobiltelefon og datamaskin. En emisk synsvinkel innebærer at man ser et kulturelt system innenfra og beskriver erfaringer på en måte som medlemmene av systemet gjør selv og oppfatter som riktig (Wæhle, 2012).

3.2 Databehandling

Empirien er kodet etter en stegvis deduktiv induktiv metode. Det forutsetter et arbeid i etapper fra rådata til teorier (Tjora, 2018). En induktiv metode har utgangspunkt i enkelte fakta og enkelte utsagn som man utvikler generelle sammenhenger utfra. Fordelen er at utsagnene er empirisk forankret og har virkelighetskontakt, men ulempen er at de alltid vil være usikre. Deduktive metoder trekker logiske slutninger fra allmenne utsagn. Fordelen er at utsagnene er sanne og riktige, ulempen er at virkelighetens relevans kan være tvilsom (Tranøy, 2019). En stegvis deduktiv induktiv metode skal sikre kvalitet på resultatene.

Figur 1 stegvis deduktiv induktiv metode

Ved å følge figur 1 som er hentet fra boken *viten skapt, kvalitativ analyse og teoriutvikling* (2018) nedenfra og opp jobber man induktivt fra empiri mot teori. Hvis man ser figur 1 ovenfra og ned får den et deduktivt perspektiv, fra teori til empiri (Tjora, 2018).

3.2.1 Empirisk data – bearbeiding av rådata

Jeg har arbeidet med det transkriberte materialet fra fokusgruppeintervjuene. Etter å ha lest igjennom alle intervjuene begynte jeg oppgaven med å skrive sammendrag. Jeg gikk gjennom det transkriberte materialet fra hver enkel fokusgruppe og plukket ut sitater og bruksrelaterte egenskaper som informantene fortalte. Dette utgjorde tilslutt seks sammendrag, et for hver fokusgruppe. Deretter gikk jeg igjennom materialet en gang til, denne gangen med fokus på hvert spørsmål. For hvert spørsmål hentet jeg ut sitater og så på likheter og forskjeller i svarene i de forskjellige fokusgruppene. Dette utgjorde 14 sammendrag, et for hvert spørsmål. Det transkriberte materialet ble deretter gjennomgått for tredje gang. Denne gangen med fokus på å ikke skille bruken av datamaskin fra bruken av mobiltelefon.

3.2.2 Behandlede data (analysedata) – koding (empirinære merkelapper)

De tre analyserundene munnet til slutt ut i et overordnet sammendrag som danner grunnlag for de to analysekapitlene. Hensikten med dette sammendraget var å peke på de største likhetene og forskjellene blant informantene. Dette er alle vaner, bruksmønstre og oppfattelser om bruk.

3.2.3 Kodestrukturert empiri – kategorisering og hovedtemaer – utvikling av konsepter (modellering)

Deretter ble empirien kategorisert i to deler. Den ene delen omfatter teknisk bruk av datamaskin og mobiltelefon. Det er kategorisert etter skoledag, sosialt liv, og en del om utvekslingsstudenter og opplevelsen av hvor digitalisert Norge er. Den andre delen handler om tanker og følelser om bruk av datamaskin og mobiltelefon. Denne delen er kategorisert etter ambivalens knyttet til nettbruk, tanker om avhengighet, tilgjengelighet, og tanker om å ikke bruke så mye tid på Internett. De to delene og underkategoriene som hører til munner ut i hovedtemaene i oppgaven.

3.2.4 Konsepter eller modeller – diskusjon av konsepter, bruk av teori

Etter denne gjennomgangen begynte jeg å lese teori, som er det siste steget i en deduktiv metode. Da ble de foreløpige analysekapitlene skrevet om slik at de også omfatter teori. Dette forutsatte også en omvendt gjennomgang av figur 1, en induktiv metode. I løpet av prosessen ble det nødvendig å finne mer empiri om noen temaer. Denne måten å jobbe på sikrer en samvittighetsfull og empirinær fase av analysearbeidet (Tjora, 2018). Dette blir også omtalt som en runddans mellom teori, metode og empiri (Wadel, 1991)

3.3 Vurdering dataens kvalitet

I vurderingen av kvaliteten på kvalitativ forskning er det tre kriterier som er spesielt relevante: pålitelighet, gyldighet og generaliserbarhet (Tjora, 2017), og disse kriteriene vil jeg diskutere nærmere under.

3.3.1 Reliabilitet

I samfunnsforskning vil forskeren i en eller annen grad være engasjert i temaet det forskes på. Forskerens engasjement i temaet kan sees på som støy, som igjen kan påvirke resultatet. Slik kvalitativ forskning er utformet er det nærmest umulig å unngå fullstendig nøytralitet (Tjora, 2017). Jeg er i samme livssituasjon som informantene mine. Jeg går på samme universitet og studerer noen lunde det samme. Dette har skapt en del muligheter og utfordringer i analysearbeidet. Muligheter i og med at jeg lett kan sette meg inn i og representere informantenes syn, og utfordrende fordi det fort kan bikke over til å projisere egne tanker om temaet på informantene. Mye av det informantene beskriver og mener, er oppfatninger jeg deler med dem og deres virkelighet ligner i stor grad min egen. I analysen av intervjuene har det derfor vært vanskelig å ikke gi liv til mine egne opplevelser og meninger, som ligner veldig på

informantene sine. «Her kjenner jeg meg godt igjen, men de forklarer det ikke akkurat sånn som jeg opplever det, eller vet at mange andre opplever det» er tanker jeg har hatt i denne prosessen. Det har vært fristende å legge til egne oppfatninger og opplevelser. Denne situasjonen ble jeg klar over med en gang jeg begynte å lese materialet fra fokusgruppene. Det har derfor vært svært viktig å sjekke opp alle sitater og samtaler nøye og utallige ganger for å forsikre meg om at mine egne opplevelser ikke farger av. Jeg har derfor fulgt den stegvise deduktiv induktive metoden nøye og brukte lang tid på å skrive sammendragene og kode om empirien. Det møysommelige arbeidet med å gå igjennom materialet flere ganger, og på forskjellige måter, var også viktig for å kvalitetssikre tolkningene.

At forskningsmaterialet er så virkelighetsnært for meg har gitt mye motivasjon underveis, min nærhet til temaet har også gitt muligheter. For å styrke påliteligheten er sitater en sentral del av analysen. Spesifikke meninger og funn i oppgaven er vist med sitater for å forsikre leseren om at det virkelig ble sagt, dette styrker påliteligheten (Tjora, 2017).

3.3.2 Validitet

Validitet, eller gyldighet, handler om sammenhengen mellom prosjektets funn og de spørsmålene man ønsker svar på. For å ha god validitet gjelder det at denne sammenhengen er logisk (Tjora, 2017).

Intern validitet handler om hvorvidt det er samsvar mellom virkeligheten og forskerens beskrivelse av virkeligheten. Det er også viktig å være kritisk til om det er samsvar med virkeligheten og informantenes oppfattelse av virkeligheten, om forskerens gjengivelse og tolkning er riktig og om forskerens funn gjenspeiler virkeligheten (Jacobsen, 2015). De 14 intervju spørsmålene er delt inn i to deler, syv spørsmål om datamaskin og syv spørsmål om mobiltelefon. Disse spørsmålene er de samme, men i del to av intervjuet er ordet datamaskin byttet ut med ordet mobiltelefon. Dette styrker den interne validiteten fordi det sørger for at begge enheten potensielt snakkes like mye om. En faktor som midlertidig kan svekke validiteten er at det er tilfeller der alle spørsmålene ikke er blitt stilt. Det er i intervjuguiden midlertidig sagt at spørsmål ikke stilles hvis informantene naturlig snakker om temaet. Det er likevel viktig å poengtere at det finnes en mulighet for at samtalen hadde blitt annerledes, eller hadde generert andre svar, hvis alle spørsmål hadde blitt stilt i alle fokusgrupper.

En vanskelighet med tolkningen av datamaterialet er at spørsmålene er veiledende i fokusgruppeintervjuene. Hvis informantene ikke svarer direkte på spørsmål men snakker om noe helt annet, blir de ikke dirigert tilbake til det opprinnelige spørsmålet. Derfor er det vanskelig å angi eksakt andel som mener de samme tingene. Jeg har derfor fokusert på å trekke ut innholdet i relevante svar og ikke tenke representativt på det. I analysen er det derfor ikke skrevet hvor mange som mener det samme, men heller fokusert på å finne typiske brukere, se på hva informantene diskuterer og hvordan de gjør det.

3.3.3 Generaliserbarhet

I hovedsak handler generaliserbarhet om forskningen har relevans utenfor det som er undersøkt.

Tjora (2017) presenterer tre forskjellige måter å generalisere noe når man har med kvalitativ forskning å gjøre: naturalistisk, moderat og konseptuell generalisering. Spørsmål om generalisering er helt sentralt i en stegvis deduktiv induktiv metode. Det Tjora (2017) kaller konseptuell generalisering handler om hvordan man med kvalitativ forskning kan utvikle teorier eller modeller som kan ha relevans for andre tilfeller enn det som er studert. Konseptuell generalisering er på mange måter målet med stegvis deduktiv induktiv metoden (Tjora, 2017). For at relevans skal være sikret er det viktig å ha tidligere forskning og teorier som støtter opp under teorier og modeller. Tidligere forskning støtter også opp under større gyldighet og generaliserbarhet (Tjora, 2017). Prosjektet media mastery har som mål å være konseptuelt generaliserende, dette gjelder også denne oppgaven.

4 Bruk av Internett fra datamaskin og mobil

Dette kapitlet skal gjøre rede for hvordan informantene bruker datamaskin og mobiltelefon i skolehverdagen og på fritiden. Hensikten er å undersøke om skillet mellom jobb og fritid er mer flytende enn før, hvordan unge voksne håndterer dette skillet og hvordan bruker de Internett. I kapitlet vil bruksområdene og måtene, og eventuelle skiller mellom håndteringen av mobiltelefon og datamaskin bli beskrevet. Informantenes navn er fiktive og uthevet tekst er sitater fra det transkriberte materialet fra fokusgruppene.

Tidligere kunne man tydelig skille mellom mobiltelefon og datamaskin og de forskjellige oppgavene de to enhetene utførte. I dag er dette skillet nesten borte. Mobiltelefonen har blitt en *smarttelefon*, en datamaskin i lommeformat. Både mobiltelefon og datamaskinen skiller seg fra tidligere kommunikasjonsteknologi. De kan brukes til utrolig mye forskjellige og er både massemedia, en kommunikasjonsplattform og lommebok. Den første delen av kapitlet beskriver informantenes skolehverdag og hvordan datamaskinen og mobiltelefonen brukes. Deretter gjengis hvordan de bruker enhetene i sosiale settinger og utenfor arbeidssituasjoner. Det siste delkapitlet gir et innblikk i hvordan utvekslingsstudenter opplever Norge som et digitalt land.

4.1 En vanlig skoledag

Universiteter i Norge stiller krav om at studenter må ha tilgang til egen datamaskin. Det er fordi det er forventet at studentene skal kunne lese pensum, skrive oppgaver og levere eksamener digitalt. Alle informantene eier sin egen datamaskin. Ifølge medienorge og Statistisk sentralbyrås Norsk Mediebarometer har 94 prosent av den norske befolkningen tilgang til datamaskin hjemme i 2018 (Medienorge, 2018b; m. SSB, 2018). Noen av dem har en desktop hjemme og en laptop som er med på skolen. Datamaskinen er et viktig verktøy i utdanningssystemet og i skolehverdagen. Alle informantene bruker datamaskinen til å skrive oppgaver. Flere og flere pensumbøker er tilgjengelig på Internett, så datamaskinen blir i større og større grad brukt til å lese pensum og annen faglitteratur. Kompendium og forskningsartikler finnes også digitalt. I skolehverdagen blir datamaskinen altså et medium for å skaffe seg kunnskap, for å vise at man har tilegnet seg kunnskap og for å utvikle kunnskap. Informantene oppgir at de daglig bruker datamaskinen til å sjekke It's Learning, lese og skrive mail.

Sindre: Jeg bruker den hele dagen. Når jeg våkner setter jeg ofte på jazzmusikk på YouTube mens jeg gjør andre ting. Deretter kommer jeg tilbake og leser litt e-post før jeg leser. Når jeg går ut tar jeg den med meg og bruker den der jeg er. Det første jeg gjør når jeg kommer hjem er å åpne datamaskinen igjen, da skyper jeg kanskje. Den kan stoppe når som helst.

Her forklarer Sindre hvordan en vanlig hverdag begynner, det finnes alltid en grunn for å være på Internett. Flesteparten av informantene har et likt bruksmønster som det Sindre beskriver. Sindre kan karakteriseres som en tung internettbruker, som ifølge Berker og Levold (2007), kjennetegnes ved å starte dagen med å gå på Internett. Jeg velger

videre å kalle disse brukerne for *postmoderne internettbrukere*. Ny teknologi er ikke ny for vedkommende, og den postmoderne internettbrukeren har teknologi under huden. Teknologi er ikke fremmedgjørende fordi den ikke erstatter noe som opprinnelig har vært der som noe naturlig. Jeg har valgt å lage mine egne induktive kategorier, med inspirasjon fra Berker og Levold (2007) sin forskning og deres kategoriinndeling. Kategoriene er derfor inspirert av deres forskning, men jeg har vært nødt til å tilpasse kategoriene til min egen empiri for å ikke presse materialet inn i en før-etablert orden.

En students skolehverdag er i høyeste grad digital. Kan studenter derfor karakteriseres som postmoderne internettbrukere bare fordi de er studenter? Både ja og nei, ikke alle studenter arbeider likt. Der de fleste synes det er mer oversiktlig og tidsbesparende å skrive notater på datamaskin, foretrekker noen penn og papir. Begrunnelsen er at de husker bedre hvis de noterer for hånd. Informantene som velger å ikke bruke datamaskin eller Internett til å lese pensum eller skrive notater faller under kategorien «for mye». De liker ikke å bruke for mye tid på skjermen velger dermed ikke-digitale løsninger, mener (Berker & Levold, 2007). De samme liker også best å lese på papir fremfor dataskjerm. Informantene med disse preferansene vil jeg kalle *konservative internettbrukere*.

Liam: jeg printer ut så mye som mulig. Jeg liker ikke å bruke datamaskinen og jeg bruker kompendium som referansebøker.

Petter: det gjør jeg også. Hvis jeg skal lese noe liker jeg definitivt å enten ha boken foran meg eller printe ut på ark istedenfor å lese fra skjermen.

Hovedgrunnene de oppgir er enten at de foretrekker å lese i bøker og på papir, og/eller at de fort blir slitne i øynene og mister fokus hvis de leser lenge på en skjerm. Så langt det lar seg gjøre pleier de å printe pensumtekster og annet fagstoff. Dette er en strategi de velger for å unngå å kaste bort tid på grunn av stadige distraksjoner på nett. De beskytter seg altså mot fristelser som de av erfaring vet at de ville gi etter for. Disse konservative nettbrukerne vil jeg heretter kalle *pliktbrukere*.

Eirik: Jeg har sett en del YouTubevideoer med vitenskapelig innhold. Ofte googler jeg også konsepter og faguttrykk. Jeg er ikke så flink til å søke opp definisjoner i bøker, det er ofte at jeg ikke skjønner det.

Eirik faller under Berker og Levold (2007) beskrivelse «nyttige medier». YouTube, som for mange assosieres med videoer med underholdende innhold, kan også anvendes til akademisk bruk. Eirik har kunnskap om, og benytter seg av lettvinde løsninger Internett tilbyr, og behandler det som et verktøy (Berker & Levold, 2007). Denne type bruker kalles videre *storbruker*.

En skoledag består ikke bare av å være i forelesninger eller å sitte på lesesalen å lese pensum. Det er også mange sosiale aktiviteter som skjer i løpet av en skoledag som må sjekkes ut og kontinuerlig følges opp.

Milja: Jeg tror jeg aldri har hatt med meg macen på lesesalen en hel dag uten å gjøre noen private eller personlige aktiviteter på den. Det kan være å snakke med venner eller planlegge ting med venner, som regel over Messengerappen eller noe.

Sosiale aktiviteter og skolearbeid blir altså flettet sammen og informantene veksler ofte mellom aktivitetene. Som Milja beskriver er det sjeldent hun ikke gjør noen private aktiviteter i løpet av en skoledag.

Elise: på en eller annen måte har jeg blitt vant til, selv i eksamenstiden, å ta pauser på mobiltelefonen min. Jeg gjør nødvendigvis ikke noe spesielt på den.

Ingen av informantene sier at de bare leser når de er på skolen. Det er viktig med pauser i lesingen og de sier at de ofte har pauser fra pensum alene. Informantene bytter altså ikke aktivt en aktivitet når de tar seg en pause, de bytter bare fane i nettleseren, eller skjerm de ser på.

Kristin: Jeg setter meg ofte mål, hvis jeg leser ti sider nå, kan jeg ta meg en mobilpause.

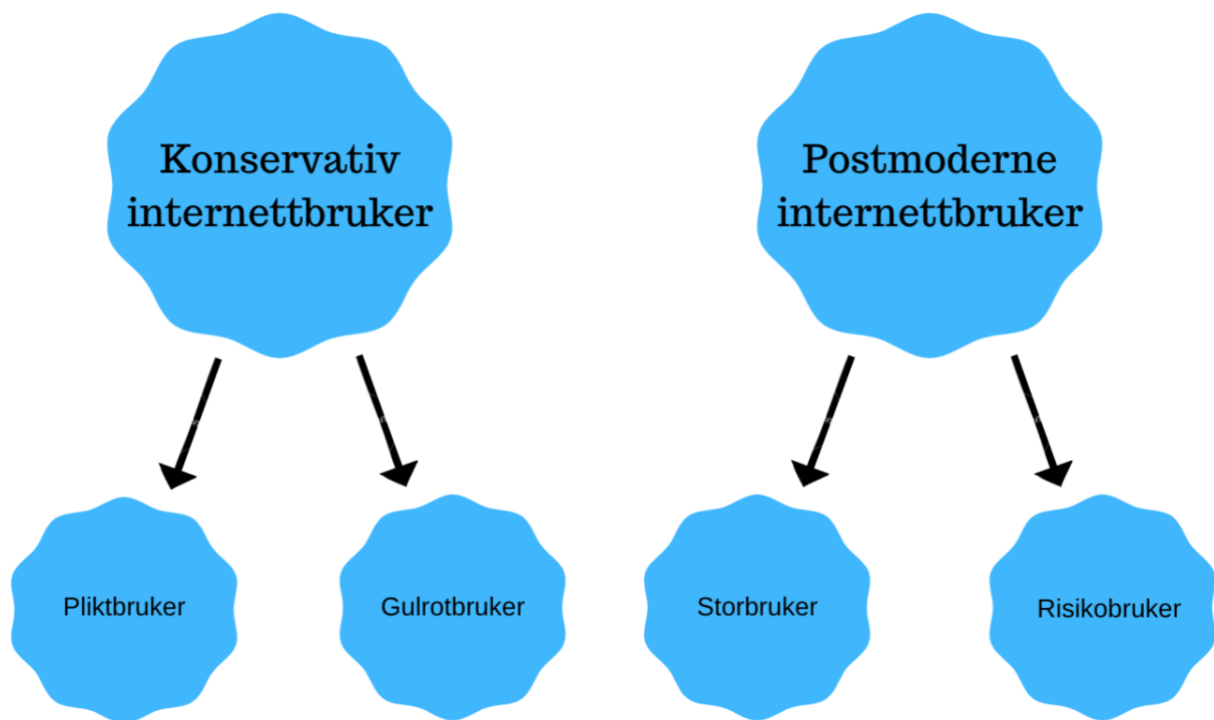
Det Milja, Elise og Kristin forklarer kan sammenlignes med det Berker og Levold (2007) kaller «fascinerende medier». De kjennetegnes ved at de lett lar seg distrahere av alle muligheter som finnes på Internett. For denne kategorien av mediebrukere er det vanskelig å styre unna underholdene medier og de synes det er vanskelig å disponere tiden riktig. Men som Kristin sier kan det også gi en spore til konsentrert arbeid å belønne seg selv med å surfe på nettet. Kristin vil jeg kalle *gulrotbruker*.

Ida: La oss si at man skriver en oppgave og holder på å lese en artikkel, det kan fort bli kjedelig, så man bestemmer seg for å ta en tominutters pause på Facebook. Helt plutselig har det gått en halvtime, så har klokken blitt 15.00 og du har ikke fått gjort så mye som du hadde tenkt til, men det er på tide å dra hjem for å lage middag og hele dagen er plutselig borte.

Situasjonen Ida beskriver er typisk for mange av mine informanter. En annen deltaker i samme fokusgruppe som Ida forteller om et program man kan laste ned som blokkerer nettsider. Man må selv bestemme hvilke nettsider man vil blokkere og hvor lenge blokkeringen skal vare. Informanten forteller at det fungerer til en viss grad, helt til mobiltelefonen blir funnet frem. Er mangelen på konsentrasjon årsak til privat nettbruk eller er privat nettbruk årsak til mangelen på konsentrasjon? Ida er et godt eksempel på en som er «fascinert av medier» (Berker & Levold, 2007). Informanten som har et program som blokkerer nettsider viser hvordan man lager seg teknikker for å ikke la seg distrahere. Ida derimot merker at fascineringen ikke lar seg styre og at sosiale aktiviteter på skolen er noe som tar mer tid enn hun synes det burde. Milja og Ida er typiske postmoderne brukere, og jeg vil videre velge å kalle dem *risikobrukere*.

Ida evaluerer hva som er rett og galt, og det at det er så lett å bli distraert ser hun på som galt. Nesten alle er i dag å finne på sosiale medier, det blir oppfattet av samfunnet som noe som er greit. I 2018 oppgir 66 prosent at de bruker sosiale medier daglig. Av kvinner mellom 16-24 år bruker 91 prosent sosiale medier daglig, 87 prosent av menn i samme aldersgruppe bruker sosiale medier daglig. For aldersgruppen 25-34 år bruker 84 prosent av kvinner og 70 prosent av menn i samme aldersgruppe sosiale medier daglig (Norsk mediebarometer, 2018). Den som ikke er å finne på sosiale medier kan oppfattes som litt rar. Det er et press utenfra om å være tilgjengelig på sosiale medier og det er lettere å bli avhengig av noe som er sosialt akseptert. Moral og praksis er i ubalanse og dette skaper frustrasjon for informantene (Levold & Spilker, 2007). Balansen mellom hvordan man veksler mellom studentkontekst og den sosiale konteksten kan altså

konstateres at er noe majoriteten av informantene sliter med. Informantene er altså ikke mesterne, men det blir mestret av mediene (Rice et al., 2018). Som en risikobruker finner ikke Ida balansen mellom moral og praksis, altså hvordan hun bruker Internett og hvordan hun vil bruke Internett. Det betyr også at hun ikke mestrer mediene så godt. Det er en klar sammenheng mellom domestisering og media mastery, og en god domestisering kan derfor sees som media mastery (Rice et al., 2018; Spilker & Levold, 2007).

Figur 2 den konservative og den postmoderne internettbrukeren

Figuren viser forskjellige internettbrukere. Den konservative nettbrukeren kan deles opp i to: pliktbruker og gulrotbruker. Pliktbrukeren er bevisst i valgene hun tar. Hun bruker nettet som et rent verktøy og lar seg sjeldent eller aldri distrahere. Den som bruker Internett som gulrot er brukere som Kristin. Brukeren er klok av skade og vet at det er lett å bli distraheret på nettet. Internett blir derfor sett på som motivasjon og belønning for strevet og hun begrenser derfor bruken til å handle om det. Den postmoderne brukeren er en svært aktiv bruker. For henne er Internett en følgesvenn gjennom dagen og kommunikasjon via Internett er hennes måte å kommunisere på. Denne brukeren kan også deles inn i to: risiko- og storbrukeren. Den postmoderne storbrukeren har et flytende skille mellom jobb og fritid. Hun skifter ofte mellom forskjellige aktiviteter, og dette er den normale måten for henne å håndtere jobb og fritid på. Den postmoderne risikobrukeren klarer ikke å kontrollere dette skillet og det ender opp med at brukeren ikke disponerer tiden slik brukeren ønsker. Konsentrert skolearbeid er krevende, og brukeren forstyrres lett av distraksjoner. Ida er et eksempel på en risikobruker. En postmoderne nettbruker kan bli en konservativ bruker og både risiko og storbrukeren kan bli konservativ.

4.2 Det sosiale livet

Marie: jeg har alltid mobilen tilgjengelig og klar til bruk. Så, når jeg plutselig ikke har noe å gjøre er jeg på mobilen. Jeg ser kanskje på bilder, eller er på Facebook eller andre apper på telefonen. Personlig er jeg veldig avhengig av mobilen, den er alltid med meg og den er alltid ladet til å sende meldinger eller hva det er, ringe eller. Ja, den er med meg hele tiden.

Mobiltelefonen er en viktig eiendel for informantene og alle eier en smarttelefon. Ifølge Statistisk sentralbyrås Mediebarometer eier 95 prosent av den norske befolkningen en smarttelefon i 2018, viser medienorge (medienorge, 2018a) I forhold til øvrig befolkning er informantene mine altså noe overrepresentert når det kommer til tilgang til smarttelefon. Den blir flittig brukt og er et hjelpemiddel de trenger fra de står opp til de legger seg, som Marie forteller. Alle informantene sier at de bruker mobilen som vekkerklokke på morgenen. De sjekker mail, svarer på meldinger, sjekker værmeldingen, busstider og hvilket klasserom de skal være i på skolen. Facebook, Snapchat, Spotify, Skype, Viber, ta bilder (og selfier), lage lister, skrive opp ting i kalenderen, kjøpe bussbillett, sjekke Google Maps, betale parkering, Vipps, Instagram, klokke, sjekke nyheter, dating, lommelykt, Twitter, Jodel, Google ting man lurte på. It's Learning sjekkes for å se om det har kommet noen nye beskjeder fra lærere, Studentweb sjekkes for å se hvordan det gikk på eksamen og Maze-map for å finne fram til riktig klasserom. Mobiltelefonen er alltid med og den er alltid tilgjengelig, slik Jonathan gir inntrykk for under:

Jonathan: jeg bruker den hele tiden. Dagen begynner med alarmen. Deretter sjekker jeg Snapchat før jeg står opp. Jeg sjekker Bartebuss, Instagram, Facebook, Snapchat og kanskje YouTube før jeg drar på skolen og prøver å legge fra meg telefonen en stund. Men, hvis jeg får en notifikasjon, på for eksempel Snapchat, må jeg sjekke den med en gang. Noen dager går jeg tom for strøm. Det går som regel bra fordi jeg har med datamaskinen og kan holde meg oppdatert på de viktigste tingene, som skjer på Facebook. Plutselig kan jeg komme på mamma og pappa, og at de kanskje prøver å få tak i meg, da lader jeg mobilen.

Her forklarer Jonathan hvordan han normalt bruker mobiltelefonen. Jonathan er en typisk postmoderne internettbruker. For ham er det viktigst å være på Facebook. Man har tilgang til Facebook fra app og nettleser, det vil si at man kan logge seg på Facebook fra nesten alle enheter som har tilgang til Internett. Når tilgangen er såpass enkel blir det også enkelt å være tilgjengelig. Som Wellman et al. (2002) poengterer flyttes mye sosial kontakt over på Internett når tilgangen er så lett og mulighetene så mange. Boyd (2014) hevder at man bruker bestemte sosiale medieplattformer og nettsamfunn fordi de inneholder appellerende karakteristikk eller egenskaper man tiltrekkes av. Jonathan bruker mange forskjellige sosiale medieplattformer gjennom dagen. Dette kan bety at han snakker med forskjellige venner på forskjellige plattformer, eller kommuniserer ulikt på de forskjellige plattformene. Det er også tydelig at SMS og telefonkontakt er de kommunikasjonsformene som er minst viktig for Jonathan, som stemmer med det Wellman et al. (2002) hevder.

Informantene oppgir at Facebook Messenger er deres viktigste kanal for å kommunisere med venner. Der er det mulig å ha en-til-en samtaler og gruppesamtaler, og det er

derfor et enkelt verktøy å bruke for å snakke med hele vennegjengen samtidig. De sier også at det blir mer vanlig å bruke Facebook til å avtale skolearbeid. Klassene har egne grupper på Facebook, der forelesere og professorer også er medlem, slik at de enkelt kan gi studentene beskjeder. Gruppearbeid blir også ofte avtalt på Facebook. På denne måten blir sosiale medier og skolearbeid knyttet sammen. Hvis man ikke har en Facebook-konto står man i fare for å gå glipp av viktige skolerelaterte beskjeder. Teknologien følger etter brukeren. Argumentet for å flytte skolerelatert informasjon over på Facebook er at det er lettere for alle å få det med seg. Å bruke sosiale medier i en skolerelatert situasjon er altså et avvik i forhold til mediets egentlige hensikt (Rice et al., 2018). Skillet mellom skolearbeid og sosiale aktiviteter blir visket ut når det finnes et reelt behov for å oppsøke sosiale medier i skolehverdagen. Facebook består av flere kontekster. Det brukes både sosialt og til skolearbeid, dette fører til at informantene tolker mediet forskjellige, dette er situasjonsbestemt (Rice et al., 2018). Brukeren synes det er lettere å kommunisere på Facebook enn It´s Learning og andre skolesider, og inkorporerer derfor plattformen i skolehverdagen.

For informantene er datamaskinen sterkt assosiert til både skolearbeid og sosial bruk. Den brukes på skolen og på jobb, da som et lese- og skriveverktøy. Når man kommer hjem fra skole eller jobb byttes aktiviteten. Da blir datamaskinen primært en underholdningsportal. Dette klare skillet ser man ikke med mobiltelefonen. For informantene er mobiltelefonen primært en kommunikasjonsplattform. De reflekterer ikke så mye over om de bytter på aktiviteter på mobiltelefonen og det blir ikke sett på som skolearbeid eller en isolert jobboppgave som må utføres. Det virker som mobiltelefonen primært sett blir brukt til å undersøke forskjellige saker og ting med: man sjekker klokka, busstider eller om noen har ringt. De to enhetene er altså domestisert forskjellig. Mobiltelefonen er mer knyttet til fritid enn til skolearbeid. Dette kan ha den naturlige forklaringen at det er lettere å gjøre skolearbeid med en større skjerm og dermed lettere å ha oversikt over oppgavene man driver med. Det kan også ha sammenheng med måten mobilteknologi er utviklet. Fra telefon og SMS til et operativsystem basert på apper og Internett har mobilteknologi hatt en annen utvikling enn datamaskinen. Mobiltelefonen er designet for å være lett å bruke på farten. Dette kaller Gergen (2002) fraværende tilstedeværelse, man kan kontakte hvem man vil uavhengig av tid, sted eller rom.

4.2.1 Kommunikasjon

Det informantene bruker Internett mest til er å kommunisere. Det er noe de gjør stort sett hele dagen. Mange av informantene har flyttet hjemmefra og bor et annet sted enn der de vokste opp. Da oppstår et behov for å holde kontakt med venner og familie på hjemstedet. Det virker som det er viktig holde tett kontakt med venner, dette gjøres ved å ha hyppig kontakt med hverandre. Med kommunikasjon på Internett trenger ikke kommunikasjonen være knyttet til tid eller sted (Gergen, 2002; Wellman et al., 2002). Boyd (2014) hevder at bruken av et bestemt sosialt medium eller en kommunikasjonsplattform avhenger av om venner også bruker samme plattform. Dette er en forutsetning for at kommunikasjonen skal fungere. Informantene sier ikke noe om hvorfor de bruker Facebook, annet en at alle vennene deres gjør det. Det stemmer altså overens med det Boyd (2014) observerer hos sine informanter.

Sosiale medier er en uformell plattform for kommunikasjon, det er preget av emojis, et muntlig språk og raske tilbakemeldinger. Majoriteten av informantene sier de sjeldent snakker i telefon. Hvis det er noen som ringer er det som regel foreldre eller besteforeldre, noe som kanskje indikerer at folk fremdeles bruker mobiltelefonen til å ringe med, med at det er betydelige forskjeller på bakgrunn av alder eller generasjoner. Mine informanter foretrekker å chatte fremfor å ringe sine venner. SMS er også en sjeldenhet. Når de sender en SMS er det som regel til foreldre eller besteforeldre. Det nevnes av flere at SMS er mer formelt enn Facebook Messenger. Hvis de får en SMS fra en venn ser de på denne meldingen som mer viktig, eller noe som haster mer å svare på, enn en melding på Facebook Messenger. Dette er en interessant observasjon. Det gir et innblikk i hvordan de forstår og tolker media (Rice et al., 2018). Informantenes sosiale gruppe har de kontakt med på Facebook. De er mer engasjert i denne kommunikasjonsformen og velger derfor bort andre former, som SMS og telefonsamtaler (Rice et al., 2018).

Thea: det virker som om det ikke er så vanlig å ha telefonnumre lenger. De man har kontakt med, snakker man som regel med på Facebook. Jeg har i hvert fall ikke så mange numre lenger.

Kristin: jeg har en venninne som jeg har kjent siden høsten i fjor som jeg ikke fikk nummeret til før forrige uke. Det er sånn med de andre vennene jeg har fått her også.

Thea og Kristin reflekterer over at man ikke trenger nummere til nye venner man får. Man har nye og godt innarbeidete kommunikasjonsformer som gjør at man ikke trenger telefonnumre lenger (Rice et al., 2018). I tillegg til å sende meldinger kan man også ringe på Facebook, dette gjør at behovet for å lagre telefonnumre sjeldent melder seg. Thea og Kristin sier at grunnen til at de får telefonnumre til nye venner er fordi man trenger det for å kunne overføre penger på Vipps.

4.2.2 Underholdning

Internett er en stor underholdningsplattform med uendelige muligheter. Informantene bruker mye tid på Internett og mye av tiden går med til forskjellige former for underholdning. Alle sier at de bruker datamaskinen til å se på Netflix og andre strømmetjenester. Til dette egner det seg ikke å bruke mobiltelefonen fordi den har liten skjerm og dårligere lyd. Petter gir uttrykk for alle mulighetene nettet gir:

Petter: Jeg bruker ofte datamaskinen til underholdning. Jeg har ikke kanaler på TV-en min hjemme så jeg ser på TV gjennom Internett.

Petter har ikke behov for TV-kanaler hjemme lenger fordi han har tilgang til alt han trenger på Internett. Når streaming av serier og filmer blir lettere tilgjengelig og mer utbredt forsvinner behovet for lineær-TV. Når informantene er hjemme har datamaskinen sterke assosiasjoner til underholdning. Nesten alle informantene sier at de bruker datamaskinen til å se på serier og filmer. Det er også noen som sier at det er det de liker best å gjøre med datamaskinen. Dette er en interessant observasjon fordi det kan virke som TV-apparatet ikke lenger er det mediet som assosieres mest med serie- og filmtitting. Det viser altså at informantene både domestiserer og mestrer teknologiene

forskjellig og kanskje er på vei til å fase ut TV-apparatet (Berker, 2005; Rice et al., 2018). Jeg vil også påpeke en klar sammenheng mellom domestisering og media mastery. Domestisering handler definitivt om å mestre medieteknologier. Det kan derfor sees som at en vellykket domestisering er en fornuftig og balansert media mastery.

4.2.3 Sjekke ting

Internett blir brukt til å sjekke ting. Man kan finne svar på nesten alt mulig man lurer på og det er en av de største kildene vi har til informasjon. Informasjon gjøres også om til underholdning. Det finnes mange kontoer på YouTube med populærvitenskapelig innhold. Sindre forteller at han lærer mye på YouTube, det kan være alt fra kompliserte faglige uttrykk til hvordan man skifter en lyspære.

Sindre: da mobilen min fikk vann på seg visste jeg ikke hvordan jeg skulle tørke den. Da skrev jeg på YouTube: hvordan tørker man en mobiltelefon? Eller noe sånn. De puttet den i ris, det er sykt men ok. Det funket faktisk. Putt den i ris og den kommer til å tørke. Alt mulig av sånn informasjon kan man finne. Hvordan fikser man en lampe, skriv navnet til firmaet også kommer det bare opp... de viser deg og du følger det. Det er fint å kunne løse problemer på den måten.

Sindre er en postmoderne bruker, og kan kategoriseres som en storbruker. Han finner løsninger på problemer med teknologi og mestrer derfor også medier godt (Rice et al., 2018).

4.3 Utvekslingsstudenter og deres møte med det digitale Norge

I fokusgruppe 2 deltar noen utvekslingsstudenter. For dem er mobiltelefonen og datamaskinen spesielt viktig for å holde kontakt med venner og familie i hjemlandet. Liam er fra Bangladesh. Han forteller at bøker, og spesielt skolebøker er mye billigere der, og at han pleier å kjøpe bøker istedenfor å lese de på Internett. Han synes det er lettere å konsentrere seg hvis han leser i en bok enn hvis han leser fra en skjerm. Siden bøker er mye dyrere i Norge blir han derfor tvunget til å bruke datamaskinen sin til å lese pensum. Likevel, han printer ut så mye som mulig som en slags kompensasjon. Liam forteller at man i Norge er mye mer avhengig av Internett enn i Bangladesh.

Liam: i mitt land er det ikke så viktig å ha en smarttelefon. Her føler jeg at det er veldig viktig, fordi det gjør livet lettere, her er det åpenbart veldig viktig. I mitt land, først hadde jeg en smarttelefon men så begynte jeg å bruke en veldig enkel telefon uten noen, hva skal jeg si, tilpasninger, ikke noe video eller noe sånn. Bare ringe og motta samtaler. Det funket der. Men her, her kan jeg ikke, jeg kan ikke gjøre noen ting. for eksempel ble jeg låst ute fra campus, og jeg hadde ikke med meg student IDen min. Jeg bare... hvordan kan jeg... det er veldig viktig.

I Bangladesh klarer man seg fint uten en datamaskin og smarttelefon, og man får fortsatt utført mange av de samme oppgavene som man i Norge trenger nettilgang for å utføre. Studenter i Bangladesh må ha en datamaskin for å skrive og levere oppgaver, men hvis man ikke studerer mener han det ikke er en nødvendighet med privat datamaskin.

Utvexlingsstudentene har ikke norsk mobilabonnement. For å holde kontakten med venner og familie i hjemlandene bruker de Skype eller Viber. Disse programmene kan man ha på både mobiltelefonen og datamaskinen. Gratis wifi er utbredt i Norge. Hjemme og på skolen har utvexlingsstudentene Internett, og nesten alle kafeer og barer tilbyr gratis wifi til kunder. Dette gjør at utvexlingsstudentene aldri er lagt unna tilgang til wifi og dette fører også til at behovet for norsk abonnement ikke er stort.

Utvexlingsstudentene merker stor forskjell på sine hjemland og Norge når det kommer til hvordan ting er digitalisert. De fleste universiteter og høyskoler i Norge har både studentkort og studentbevis. Studentkortet er et fysisk kort som man kan låse opp dører på campus med eller låne bøker på biblioteket. Studentbeviset er en app på mobiltelefonen som brukes for å bevise at man er student. Dette brukes for eksempel for å få studentpriser på kollektivtrafikk eller andre studentrabatter. Man er altså langt på vei nødt til å ha en smarttelefon for å være student.

Utvexlingsstudentene, som kommer fra andre kulturer der teknologien har en annen plass og betydning domestiserer teknologiene annerledes (Levold & Spilker, 2007). Liam er et eksempel på dette. Han anerkjenner hvor viktig det er med spesielt smarttelefon i Norge fordi det er så mange daglige oppgaver knyttet til den. Liam peker på håndtering av dagligdagse oppgaver som den viktigste grunnen til å eie en smarttelefon, noe som skiller han fra resten av informantene. De andre ser først og fremst på lettvinnt kommunikasjon som det beste med smarttelefonen. Liam som er vant til enklere telefoner har ikke dette perspektivet. Det kan derfor virke som at flertallet av informantene har fritidsdomestisert smarttelefonen (Gansmo, 2007). Liam derimot virker som å rangere de praktiske løsningene en smarttelefon tilbyr høyere og har på den måten domestisert smarttelefon annerledes. Han bruker den mer som et verktøy til å løse konkrete oppgaver.

4.4 Konservative og postmoderne brukeres ulike mestringsstrategier

Informantene har forskjellige måter de mestrer Internett på (Rice et al., 2018). Hvem er det som gjør dette best, og hvordan skal det vurderes? Det finnes ingen allmenngyldige kriterier å vurdere dette utfra. Den konservative stilen kan være helt riktig å adoptere for noen, mens for andre kan den postmoderne bruker-stilen være hensiktsmessig. Det må vurderes utfra den enkelte brukerens moral og praksis. De fire forskjellige brukerne er altså fire forskjellige måter å håndtere det å være konstant tilkoblet Internett på.

Pliktbrukerne har en måte å mestre Internett på som setter en del begrensninger. De bruker ikke sosiale medier så mye og de unngår å bruke mediert teknologi der det kan være tidsbesparende eller gunstig å benytte seg av det. Måten å mestre teknologien på setter en del begrensninger for brukeren. Den konservative internettbrukeren som bruker Internett som gulrot har også et strengt arbeidssystem. Denne brukeren har en klok av skade-teknikk. Den vet at den kan bruke mye tid på sosiale medier og Internett og prøver derfor å holde skillet mellom skolearbeid og fritid separert. Sosiale medier og

underholdning på Internett blir derfor kun brukt som belønning etter at arbeidsoppgavene er utført. Brukeren har et konservativt og nøkternt syn på Internett og begrenser seg selv. Gulrotbrukeren vet om alle muligheter som finnes på Internett men kan ikke bruke dem fordi hun vet at hun ikke klarer å begrense denne bruken. Derfor er det lettest for henne å ha et klart definert skillet mellom arbeid og fritid. De konservative brukerne mister mange muligheter teknologi tilbyr. De unngår å bruke tjenester fordi de er knyttet til Internett eller teknologi. For de konservative brukerne er praksisen å holde seg unna Internett, og ikke være konstant tilkoblet.

Den postmoderne risikobrukeren tar imot sosiale medier og underholdning på Internett med åpne armer. Hun er konstant tilkoblet og sjekker alltid varsler fra sosiale medier og meldinger så fort de kommer inn. Hun har ingen begrensinger i bruken sin og lever i ett med teknologien. Hun bruker ofte mer tid på sosiale aktiviteter i hverdagen enn det hun ønsker. Hun synes likevel det er vanskelig å gjøre noe med det og mangler motivasjon, vilje eller strategier til å endre bruksvanene sine. Den postmoderne storbrukeren er den som mestrer teknologi best. Hun bruker mye tid på sosiale medier og underholdning på Internett. Skillet mellom skolearbeid og sosiale aktiviteter er flytende, men likevel klarer hun å balansere det. Hun benytter seg av alle tekniske muligheter og hjelpemidler som finnes. Storbrukerens skille mellom moral og praksis er lite, hun håndterer å være konstant tilkoblet godt og hun tolker slik hun bruker teknologien som den riktige måten å bruke den på. Risikobrukeren har det største skillet mellom moral og praksis av de fire brukerne. Hun er konstant tilkoblet men hun håndterer det dårlig. Hun får for eksempel ofte ikke gjort så mye skolearbeid som hun vil i løpet av en dag, som Ida fortalte i kapittel 4.1 (se s. 24).

Både den postmoderne risikobrukeren og den postmoderne storbrukeren kan bli en konservativ bruker. Jeg vurderer det som lite sannsynlig at en konservativ bruker kan bli en postmoderne bruker fordi måten de forholder seg til teknologien er så forskjellig. Den konservative brukeren har ikke interesse for digital kommunikasjon og teknologi på samme måte som den postmoderne brukeren og det er derfor lite sannsynlig at det vil endre seg.

4.5 Oppsummering

Datamaskinen og mobiltelefonen brukes om hverandre gjennom dagen. Datamaskinen brukes i hovedsak til skolearbeid og større digitale oppgaver som å skrive oppgaver eller eposter og lese pensum. Det er et stort skille mellom datamaskin som brukes til skolearbeid og datamaskin som brukes til underholdning og fritid. Dette skillet ser man ikke med mobiltelefonen. Datamaskinen behandles forskjellig basert på hvilke oppgaver den brukes til (Gansmo, 2007). Mobiltelefonen skifter ikke rolle i overgangene mellom skole og fritid – den er hele tiden et verktøy som blir brukt til å chatte og sjekke ting på farten. Den er et verktøy for å gjøre hverdagen lettere. Den assosieres primært med to ting: man kan umiddelbart få kontakt med omverdenen og den fungerer som identifikasjon. Pengeoverføring, bussbillett og studentidentifikasjon er sentrale og viktige tjenester i informantenes liv som man må ha en mobiltelefon for å utføre eller ha.

Datamaskinen har to roller. Den er et lese-, skrive- og researchverktøy på skolen. Den er helt nødvendig å ha for å gjøre skolearbeid. Gansmo (2007) sin forklaring om fritidsdata og skoledata går igjen hos informantene. De liker best å bruke datamaskinen til å svare på lengre mailer og sjekke viktige ting. Større, mer oversiktlig skjerm og et behagelig tastatur å skrive på er grunner til dette.

Unge mennesker er ofte tidlig ute når det kommer til å adoptere nye teknologier (Rice et al., 2018). I mine analyser fremstår Internett som en helt selvfølgelig og integrert del av mine informanternes studiehverdag. Videre kommer det frem at informantene så å si er konstant tilkoblet nettet av to grunner. Skolehverdagen er knyttet opp mot Internett og store deler av det sosiale livet til informantene finner sted på nettet. For å beskrive hvordan dette oppleves har jeg laget teorien om den konservative og den postmoderne brukeren. Disse deles opp i plikt- og gulrotbrukeren og risiko- og storbrukeren.

5 Internett som sosial arena

I forrige kapittel presenterte jeg analyser av informantenes bruk og opplevelser knyttet til datamaskin og mobiltelefon i skole og fritid. Jeg fant ut at de mestrer enhetene på fire forskjellige måter og at de kan karakteriseres som enten konservative eller postmoderne brukere.

I dette kapitlet søker jeg etter svar på problemstillingen: hvordan tolker og forstår unge voksne å være konstant tilkoblet Internett? Når stadig flere offentlige og private tjenester legger opp til digitale løsninger, fører det til økte krav til digital deltakelse og kompetanse. I dette kapitlet skal jeg nettopp presentere og diskutere informantenes selvforståelse rundt internettbruk. Kapitlet vil ta for seg hvordan studentene mener bruken av digitale enheter former hverdagen og hva de eventuelt gjør for å begrense tiden de bruker på Internett. Som studenter er mine informanter helt avhengig av tilgang til Internett for å gjøre skolearbeid. Internett har også en sosial betydning for dem, og mye av kontakten med venner og familie skjer via Internett. kapitlet er strukturert rundt fem sentrale temaer og mønstre som kommer frem i analysen av materialet. Disse handler om ambivalens knyttet til nettbruk, livet med Internett, tilgjengelighet, om å ikke bruke så mye tid på Internett og den ikke-avhengige og avhengige brukeren.

5.1 Ambivalens knyttet til nettbruk

Det store flertallet av informantene sier at de synes de bruker for mye tid på Internett. Noen uttrykker det direkte, mens mange sier seg enige i andres utsagn. Hva ligger i denne vurderingen av «for mye tid»? For informantene er denne vurderingen spesielt knyttet til når de opplever at nettb Bruken går utover studiene og skolearbeidet. Et konkret eksempel som nevnes flere ganger i intervjuene er når de ikke klarer å styre trangen til å sjekke sosiale medier når de burde lese pensum.

Studentene ble bedt om å fortelle om situasjoner de liker å bruke datamaskinen og mobiltelefonen sin. De fleste informantene svarer at det de liker best å bruke datamaskinen til er å se på TV-serier og film. Å holde kontakt med venner, enten i Norge eller utenlands, nevnes også av mange.

Ellen: Hele tiden, egentlig.

På tilsvarende spørsmål om mobiltelefon svarer mange i at de liker å bruke den «hele tiden», slik som Ellen uttrykker det. Å være tilgjengelig for venner som trenger råd, hjelp eller noen å snakke med, er også noe mange setter høyt. De verdsetter også mobiltelefonen som praktisk hjelpemiddel i hverdagen, som for eksempel når de skal kjøpe billetter, betale regninger og høre på musikk – for å nevne noe.

Informantene ble også bedt om å beskrive negative erfaringer relatert til digitale enheter. Risikoen for å bli distraherert i skolearbeidet er et punkt som går igjen i mange intervjuer. Mange forteller at det er lett å tenke at de «bare» skal ta en to minutters pause fra skolearbeidet på Facebook, men plutselig har de brukt en halvtime og de føler at de konstant taper tid. Det er vanskelig å ikke bli distraherert av alle muligheter man har på Internett. Hvor kommer denne følelsen av skyld og skam fra? Kanskje hadde de blitt distraherert av noe annet hvis Internett, mobiltelefon og datamaskin ikke fantes?

Marius: jeg har lagt merke til at det kan være vanskelig å holde disse tingene separert. Jeg kan sitte å jobbe på dataen og plutselig får jeg en notifikasjon på Facebook, automatisk, som forstyrrer meg fra det jeg holder på med. Ting som dette skjer ofte: jeg har med meg datamaskinen for å jobbe og blir forstyrret av sosiale medier som holder meg opptatt.

Ane: hvis du tenker at du skal sitte å jobbe med en oppgave eller noe sånn, også ender du opp med å gjøre noe helt annet isteden, når det skjer oppnår du ikke det du vil. Det er så lett å bli distraherert av alle mulighetene jeg har.

Internett er ikke en konstant ting, men mer en form for tilgang og tilgjengelighet der innholdet er i stadig endring. Informantene som Marius og Ane blir i stor grad styrt av medier. Den som lar seg styre, er ikke fri, eller mister frihet til å bestemme over egen tidsbruk. Marius lar seg ubevisst styre av sosiale medier. Uttrykt med Rice et al. (2018) handler dette om bruksmønsteret til Marius. Marius er blitt vant til å umiddelbart sjekke notifikasjoner og dette er slik han er vant til å bruke og mestre mediet. Spesielt Facebook stjeler mye tid fra skolearbeidet. Hvis det popper opp en melding er det lett å bruke tid utover den tiden det tar å svare på meldingen, forteller Marius. Balansen mellom arbeidssituasjon og fritidssituasjon er i ubalanse: fritid er rangert høyere og trumfer skolearbeid.

Informantene forteller at når de er på Facebook er det lett å starte nye samtaler, eller scrolle nedover feeden. Informanter som Marius vil jeg kalle *avhengig*. En bruker som er avhengig er kjennetegnet ved å være konstant tilkoblet og kan derfor også kjennetegnes ved å være *teknologistyr*t. Informantene veksler mellom sosial prat og skolearbeid kontinuerlig gjennom dagen. Hvis de skal ha en pause fra pensumlesing, som de som regel leser digitalt på datamaskinen, setter de på en serie eller leser en blogg. På en typisk dag får de altså nesten aldri pause fra datamaskinen. Når de avslutter en skjermaktivitet/nettaktivitet, bytter de som regel bare over til en annen.

I sitatet over eksemplifiserer Marius og Ane det Spilker et al. (2018) kaller svitsjing. De svitsjer affektivt mellom to aktiviteter: å lese pensum og å sjekke mobiltelefonen. De svitsjer også romlig, de bytter mellom forskjellige aktiviteter og forskjellige enheter. Romlig svitsjing er knyttet til engasjement og informantene ser på mobilpausen som en belønning for strevet. Det informantene beskriver og opplever kan tyde på at de synes svitsjing mellom to eller flere aktiviteter over tid kan være utmattende (Spilker et al., 2018). I løpet av en dag gjør de mange forskjellige aktiviteter og oppgaver på Internett. Det at disse aktivitetene og oppgavene er varierte, men enheten er den samme, virker som å være krevende.

En av fokusgruppene ble spurt om hvorvidt de føler at de har et usunt forhold til mobiltelefonen. Med tanke på tidsbruk svarte alle i gruppen at de har et usunt forhold til mobilen. Likevel, de mener at omfattende mobilbruk ikke gjelder utelukkende for dem, men snarere en problemstilling som gjelder for absolutt alle.

Thea: på en måte ja, men på samme måte virker det som at det usunne forholdet nå er det sunne forholdet. Eller i hvert fall det normale siden alle har det sånn. Det er derfor man ikke skjønner det når en person ikke svarer deg med en gang. Det er på en måte bare sånn. Men hvis du sammenlikner det med før i tiden er det usunt å alltid være tilgjengelig. I noen situasjoner kan det hende noen snakker til deg, men selv om du har telefonen oppe og ser meldingene betyr ikke at du snakker med dem, men du må bare vite hva som skjer.

Thea mener altså at man til en hver tid må ha kontroll på det som skjer. Dette kan for eksempel være i en gruppechat med venner. Slik Thea fremstiller det, er det et ønske og ideal å til en hver tid ha oversikt over hva som skjer, selv om det ikke er alltid hun tar del i samtalene. Som i eksempelet med Thea er det mange som observerer samtaler utenfra uten å delta selv. Dette kaller Spilker et al. (2018) affektiv svitsjing. Den passive formen for oppmerksomhet og engasjement er tydelig i det Thea forklarer. Basert på det samlede materialet vil jeg plassere Thea som en *ikke-avhengig internettbruker* og en *teknologistyrer*. Thea er en ikke-avhengig bruker fordi hun bevisst tolker forholdet hun har med teknologien. I motsetning til Marius klarer Thea vente med å svare på meldinger til det passer overens med hennes planer for lesing og studier. På den måten styrer Thea teknologien. Jeg bruker merkelappene avhengig og ikke-avhengig fordi det er det ord informantene bruker for å omtale seg selv og opplevelsene med bruk av nettenheter. Ordet avhengig er derfor ikke knyttet til et diagnostisk språk, men som et emisk begrep (Wæhle, 2012).

Maria: jeg synes det kan være slitsomt noen ganger. Jeg får ofte mail fra jobb som blandes sammen med personlige ting. Jeg prøver da å ikke svare før jeg har tilgang til datamaskinen min senere, men jeg leser mailen med en gang. De kan for eksempel tikke inn når jeg er på jentekveld.

Når informantene er i sosiale situasjoner på fritiden, slik som jentekveld eller lignende, virker terskelen høy for å svare på mail eller meldinger som er jobb- eller skolerelaterte. Dette står i sterk kontrast hvordan studentene forteller om hvordan de bruker sosiale medier i skolehverdagen. Informantene synes *ikke* at private eller sosiale meldinger virker forstyrrende i jobb- eller skolesituasjoner. Dette trekket kan beskrives ved at domestiseringen mestres forskjellig i jobb- og i fritidssituasjoner, noe som er i tråd med tidligere nevnte studier (Gansmo, 2007; Levold & Spilker, 2007; Rice et al., 2018).

5.2 Avhengighet og om å leve hele livet på Internett

Media gir stadig tips om hvordan vi skal bruke mindre tid foran skjermer, som for eksempel Dagens Næringslivs artikkel «Apper som hjelper deg å legge bort mobilen», eller NRK Betas «10 tips for å bli kvitt mobilavhengighet» (Eidem, 2018; Grut, 2018). Hvorvidt disse tipsene fører til mindre skjermtid hos mine informanter er usikkert. Det som imidlertid er sikkert er at slike medievinlinger fører til økt stress og bekymringer knyttet til egen skjermbruk. Det kan her være relevant å knytte informantenes opplevelser til den moralske panikken som ofte finnes før nye medier og teknologier

domestiseres av storsamfunnet. Som nevnt tidligere (se s.6) er det et tydelig trekk i historien at enhver ny medieteknologi – enten det er boktrykkerkunsten eller farge-TVen – har blitt mottatt med skepsis og bekymring. Et nytt medie som må læres og adopteres kan også virke slitsomt for mange, og kan føre til det som kalles teknostress (Lee et al., 2014). Samtidig, muligheten som den nye medieteknologien gir, blir overordnet sett på som noe positivt. Det er i det hele tatt vanskelig for en god del av informantene å forestille seg at man før i tiden gikk i banken for å betale regninger eller ta ut penger, at man tok med seg en fysisk billett på bussen, eller at man måtte stole på at venner var der de avtalte at de skulle være til et gitt tidspunkt.

I gruppeintervjuene kommer det frem at informantene i tidlig alder fikk tilgang på Internett i hjemmet. Som såkalte «digitale innfødte» (Prensky, 2001) har de vokst og utviklet seg parallelt med internetteknologien. De forteller om en barndom med fasttelefon, og Internett som ikke var tilgjengelig til alle døgnets tider. De har derfor vært med på den store teknologiske utviklingen av mobiltelefon: fra da man bare kunne ringe og sende meldinger, til smarttelefonene vi har i dag. Denne utviklingen har skjedd gradvis og derfor merker de kanskje ikke så mye til utviklingen heller. Spilker og Levold (2007) hevder at 90-tallet markerer en overgang fra et informasjonssamfunn til et kommunikasjonssamfunn. I informasjonssamfunnet ble datamaskinen sett på som en tekst- og tallbehandler og et oppslagsverk, den ble brukt i arbeidslivet og til tjenesteyting og fokuset lå på effektivisering. I kommunikasjonssamfunnet er datamaskinen et interaktivt multimedieverktøy og arenaen den knyttes til er fritiden og hjemmet, kommunikasjon og samhandling er stikkord som knyttes til perioden (Spilker & Levold, 2007). I takt med utviklingen av internetteknologi har også bruken økt. For informantene har ikke dette skjedd over natten. Derfor er det vanskelig å fastslå når det «eksploderte» og når det ble normalisert å alltid være pålogget og tilgjengelig.

I intervjuene er det mange av informantene som sier de ikke har tenkt så mye på hvor mye tid de faktisk bruker på mobiltelefon og datamaskin hver dag. Når de blir bedt om å fortelle om hvordan de bruker enhetene sine, er det mange som ikke er helt klar over at de bruker dem omtrent hele tiden.

Sindre: og hvis du bare sitter å «browser», så «browser» du en ting, så ser du en annen ting du vil sjekke ut og plutselig har det gått to timer.

Mange av informantene kjenner seg igjen i det Sindre forteller. De beskriver det som at de ikke klarer å styre hva de gjør på Internett. Det er som om de browser rundt på autopilot, og der veivalgene skjer mer eller mindre bevisst. De blir dratt inn i Internettets verden og veien blir til mens de går den, virker som en rådende oppfatning blant informantene. Men er det sikkert at slik tilfeldig nettsøking, som Sindre beskriver, bare er av det onde? Tilbake til papirleksikonets tid slo man som regel opp på bestemte ord og begreper man ønsket en forklaring på. På vei til å finne frem til riktig ord kunne man ved nettopp å miste fokus og lese på måfå i bøkene lære mye. Dette stemmer med hvordan Mihaly Csikszentmihalyi definerer begrepet flow (Sveen, 2018). Flow, som i noen sammenhenger blir sett på som en svært positiv egenskap og blir sammenliknet med dyp lidenskap for eksempelvis musikk eller idrett, blir i tid brukt på Internett sett på som noe negativt (boyd, 2014). Det blir knyttet sammen med tvangshandlinger og spørsmål om avhengighet. boyd (2014) mener at det finnes to forskjellige syn på avhengighet av Internett. For det første, når ungdommene kaller seg avhengige mener de at de er

emosjonelt knyttet til innholdet og personene på de sosiale mediene de bruker. For det andre, mange voksne mennesker ser for seg sosialt isolerte ungdommer som bruker mye tid på voldelige dataspill. Dette er et skille det er viktig å påpeke. Informantene mine er knyttet sammen med vennene sine, både nære og fjerne, via Internett. De bruker også datamaskinen, mobiltelefonen og Internett som lagringsplass for bilder og minner. Derfor har nettenhetene sentimental verdi. Mange verktøy og redskaper de trenger i hverdagen blir borte hvis man tar bort Internett.

Ane: vi er avhengig av Internett, og da mener jeg virkelig, for å ha muligheten til å gjøre de tingene jeg skal trenger jeg Internett

På spørsmål om hva de liker med mobiltelefonen, oppgir informantene «at man kan gjøre alt mulig med den». På tilsvarende vis nevner samtlige av dem tidsbruk som et irritasjonsmoment og en utfordring med Internett. De synes ikke det er positivt å tilbringe store deler av dagen foran en skjerm. Det er altså en sterk grad av ambivalens knyttet til nettbruk. Utviklingen av teknologien gjør at vi blir mer avhengig av tilgang til Internett for å utføre oppgaver i hverdagen, som Ane poengterer. Mye av hverdagslivets gjøremål er organisert rundt nettet, slik at det er en nødvendighet. Fører denne utviklingen til at vi, uten at vi merker det, også blir mer vant til å bruke Internett som et hjelpemiddel til alt mulig annet også? Er det sånn at jo mer vi bruker nettet jo mer avhengig blir vi av det? Eller er den motsatte hypotesen like plausibel? Altså, jo mer vi bruker desto mindre avhengig? Al-Menayes (2014) poengterer at mulighetene vi har med smarttelefon og tilgang til Internett til en hver tid er noe vi ikke hadde for 15 år siden.

Marie: jeg tror at hvis mobiltelefonen min hadde blitt ødelagt i dag, hadde jeg kjøpt en ny med en gang, enkelt og greit fordi jeg er så avhengig av den.

Som Ane og Marie forklarer er det helt nødvendig å ha både Internett og mobiltelefon. Disse studentene, som de fleste andre informantene, mener at de er avhengige av mobiltelefon og Internett fordi de bruker mye tid på skjerm. Avhengighet blir altså målt i tid. Dette stemmer også med hvordan media fremstiller det. Også i Store norske leksikon defineres avhengighet utfra tidsbruk og hvorvidt aktiviteten går ut over andre hovedaktiviteter som familie, arbeid/studier og andre forpliktelser (Skre, 2019). Så kan det innvendes at dette er en forståelse av avhengighet som kan være mangelfull og lite treffsikker. Ifølge en slik definisjon kan nesten alle ha vært eller være avhengig. Et viktig element ved all avhengighet er følelsen av tap av kontroll – det at det ligger noe tvangsmessig bak aktiviteten – og dette trenger ikke nødvendigvis å henge sammen med tidsbruk i seg selv (se f. eks Bramness, 2018)

Kan ordet avhengig brukes om ting det ikke er farlig å være avhengig av? Mennesker er for eksempel avhengig av vann og mat for å overleve. Ordet beskriver godt meningen, men meningen er ikke at vann eller mat er farlig for mennesker. Informantene bruker ordet avhengig for å beskrive at de *trenger* Internett, mobiltelefon og datamaskin. De lagrer bilder, videoer og dokumenter digitalt. Kontoer på sosiale medier har også en verdi. Her er minner lagret og venner tilgjengelig. De trenger tilgang til nettet fordi det har en sentimental verdi og fordi offentlige tjenester og skolehverdagen er koblet til Internett. For å sammenfatte disse behovene og ønskene, bruker de ordet avhengig. Derfor stemmer altså sjeldent informantenes mening av ordet avhengig med hvordan

begrepet brukes i faglitteraturen. Mine analyser samsvarer således med Boyd (2014) som finner at nettet først og fremst er en viktig sosial arena, og at det gir mening å omtale sine informanter som avhengige av den sosiale kontakten som finner sted på nettet, enn Internett i seg selv.

Tina: jeg tror det er en vane akkurat som når du åpner kjøleskapet hvert 15 minutt for å sjekke hva som er der, bare for å gjøre det. Når muligheten ikke er der er det som et brudd i rutinen. Det er noe som mangler. Det er avhengighetsskapende på en måte som at det har viktige funksjoner i noen kontekster.

Benny: men jeg tror at de fleste er ganske avhengige av mobiltelefonen sin. Fordi, når du ser at du har fått en melding begynner det å krible i fingrene dine og du får en trang til å sjekke.

Nina: JA, og det blir helt feil hvis du ikke gjør det. Så, på den måten kan man se på det som en avhengighet. Jeg skjønner også hva du mener med vanetingen, fordi det er en vane å sjekke ting. Og hvis du ikke gjør det er det helt greit men det føles ut som noe som mangler, eller som man har glemt noe. Det er på en måte som om noe sitter fast i hodet ditt, du må sjekke noe.

Tina, Nina og Benny setter ord på og diskuterer avhengighet. Det er vanskelig å slutte å tenke på en melding hvis man har sett at man har fått den. Det er også vanskelig å ikke strekke seg etter telefonen hvis man hører den, eller ser den blinke. Er det Internett som behersker personen eller er det personen som behersker Internett? Tina, Benny og Nina er *avhengige brukere*. Slik de tolker å alltid ha mulighet til å sjekke ting, som de forklarer det som, gjør at de alltid må være tilgjengelige.

Nina: planlegging er den røde tråden i alt vi har snakket om nå. Selv om det er sånn det er meningen at det skal fungere. Det er veldig mye fokus på planlegging.

Nina mener at mye av kommunikasjonen på Internett bare handler om planlegging og å lage avtaler. Hun forteller at hundrevis av meldinger må utveksles for at vennegjengen skal kunne møtes. Ling og Yttri (2002) sitt begrep om hyperkoordinering beskriver denne typen bruker. Informantene mine er opptatte av å fortelle hvor de er og hva de gjør. Ling og Yttri (2002) mener at dette henger sammen med hvordan man strukturerer emosjonelle interaksjoner og hvordan man bruker sosiale enheter knyttet sammen med en oppfattelse av hva som er korrekt bruk. For Nina og de andre informantene er altså tett planlegging og oppfølging av avtaler en oppfattelse av korrekt bruk av kommunikasjon på Internett. For dem er det riktig å være tilgjengelig hele tiden. Problemet for en del av informantene er at mye av kommunikasjonen er noe man ikke kan kontrollere selv. Som Wellman et al. (2002) sier kan kommunikasjon på Internett oppstå når som helst, og personen er derfor noden hvor kommunikasjonen kan oppstå (Castells, 2011). Man styrer ikke selv når man vil bli kontaktet, det kan skje når som helst. Informanter som Tina, Benny og Nina klarer ikke å bestemme seg for at det ikke passer å ta del i kommunikasjonen. Dermed lar de kommunikasjonen skje selv om de kanskje ikke har et ønske om det. Som Boyd (2014) oppdaget i sin studie er hyppig kontakt med venner viktig også for mine informanter. De oppfatter det derfor som uproblematisk å avbryte studie- og arbeidsoppgaver for å pleie familie- og vennsapsrelasjoner. Derfor er de *avhengige brukere*.

Hva er egentlig Internett? Det er en formidlingskanal som er helt unik. Men noe man kan se på som et problem med Internett er innholdet. Internett består av innhold som i mange tilfeller ikke er redigert eller vurdert. Derfor kan mye av innholdet være mangelfullt, feil, eller ha misvisende eller dårlige hensikter. Det er brukerne av Internett som er Internett. Det finnes utrolig mange brukere, ifølge Internet World Stats har 51,6 prosent av verdens befolkning tilgang til Internett i april 2019 (Internet World Stats, 2019). Alle disse brukerne er forskjellige, og oppfatter derfor Internett forskjellig. Det er derfor nødvendig å kartlegge forskjellige brukere slik at det er lettere å skille opplevelsene av Internett fra hverandre.

Figur 3 ikke-avhengig og avhengig internettbruker

Jeg skiller mellom en *ikke-avhengig bruker* og en *avhengig bruker*. Disse brukerne er knyttet til hvilke følelser og plikter de assosierer med Internett. Altså om hvordan de tolker og forstår å være konstant tilkoblet Internett. Den ikke-avhengige brukeren er fri og en teknologistyrer. Hun bruker Internett på en måte som gjør at teknologien bidrar til å øke friheten. Hos den avhengige brukeren er det derimot Internett som styrer brukeren og gjør henne bundet til teknologien. Hvordan avgjør man om det er Internett som styrer deg eller du som styrer Internett? Den ikke-avhengige brukeren har et balansert forhold til Internett og livet utenfor Internett, det er også balanse i hvordan hun engasjerer i kommunikasjon. Som Thea forklarte, trenger hun ikke å svare på meldinger med en gang de kommer inn i motsetning til Marius som må sjekke og svare på meldinger med en gang. Thea styrer teknologien, mens Marius blir styrt av teknologien. Begge brukerne tilbringer store deler av dagen på Internett, og svitsjer ofte fra en skole- til en fritidssituasjon (Spilker et al., 2018). Det viktige skille er at den ikke-avhengige brukeren ikke lar seg styre. Hun kan legge merke til at hun får en melding, men hun må ikke svare med en gang. Den avhengige brukeren synes det er så viktig å være tilgjengelig at hun må avbryte aktiviteter hun holder på med for å svare og være tilgjengelig. Den ikke-avhengige brukeren mestrer å være konstant tilkoblet og har derfor delvis kontroll, mens den avhengige blir mestret og har ikke kontroll.

5.3 Om å alltid være tilgjengelig

Fører den konstante tilgjengeligheten til nettet at man ikke har noe privatliv lenger? Informantene er opptatte av at de alltid må være tilgjengelig. Likevel, det betyr ikke at de konstant sitter på Facebook, men at tilgangen til Internett aldri kan være langt ute av rekkevidde. Man er ikke lenger logget av, og de går aldri en dag uten å være på Internett.

Sofie: det er noe med at du alltid må, eller det er en forventning om at du alltid må være tilgjengelig hvis du har en mobil og en datamaskin, det er noe med det. Hvis du har tilgang til begge deler, hvorfor er det ikke mulig å få tak i deg da?

Slik Sofie her uttrykker opplever de fleste av informantene en klar forventning om å være tilgjengelig. Det beskrives som å ha noe hengende over hodet, noe som må gjøres og noe som må sjekkes. Samtidig er de klar over at dette er selvmotsigende. De forventer selv at andre skal svare dem kjapt, eller så fort de ser meldingen din. I likhet til Przybylski et al. (2013) virker det som mine informanter har tilgang til flere kommunikasjonsformer enn det man har kapasitet til å følge opp. Sofie uttrykker dette godt:

Sofie: det er det sammen med søsteren og moren min, jeg kan svare dem senere. Men med venner har jeg mye hyppigere kontakt og de pleier som regel å svare innen 15 minutter uansett, så jeg føler at jeg må gjøre det samme. Spesielt i gruppesamtaler, hvis vi er sånn 10 stykker og alle skriver og diskuterer og planlegger, så føler jeg at jeg må være tilstede jeg også. Jeg må være involvert på en eller annen måte.

Sofie mestrer kommunikasjon med forskjellige mennesker på ulike måter. Hun følger forskjellige mønstre basert på hvem hun snakker med (Rice et al., 2018). Dette er en fortolkning hun selv har skapt. Dette viser også hvordan hun har kontrollen over mediene hun bruker. Hun er en ikke-avhengig bruker og måten hun konstruerer bruken på gjør henne fri.

Esi: hvordan føler dere om det, må dere være tilgjengelig til en hver tid, eller er det forventet at dere alltid er tilgjengelig?

Tina: hvis det ikke er venner er det jobb eller et arrangement. Så det er alltid noe eller noen som prøver å få tak i deg.

Benny: jeg tror denne utviklingen er veldig negativ. Og jeg tror det var mer ordentlig før, man måtte ikke svare med en gang. Folk hadde et liv utenfor Internett. Men nå er det sånn at man må svare med en gang, hvis ikke blir man utstøtt på en måte.

Det er alltid en melding man burde svare på, en melding man burde sende eller noen man burde ringe. Det finnes alltid noe som burde sjekkes og det skaper et slags stress hos informantene der de føler at de må holde seg oppdatert hele tiden. Frykten for å gå glipp av noe (FOMO) blir i følge Przybylski et al. (2013) knyttet sammen med at noen andre kanskje tjener på ditt fravær. Sett i lys av denne påstanden kan det altså hevdes

at informantenes følelse av å alltid måtte være tilgjengelig kan knyttes til FOMO. Spesielt Benny blir styrt av teknologien. Benny knytter nåtid med fortid og prøver å sammenlikne. Er det egentlig mulig å sammenlikne tiden før man var konstant tilkoblet Internett med nåtiden i et ikke-avhengig perspektiv? Med Benny som eksempel, som er redd for å bli utstøtt hvis hun ikke svarer, klarer ikke å leve i ett med teknologien. Hun kan få en melding når som helst, og vil gjerne svare på den så fort som mulig. Hun har ikke kontroll på når hun får meldinger, men vil gjerne ha denne kontrollen. Benny er derfor ikke fri. Den ikke-avhengige, frie brukeren har kontrollen over eget bruk og dermed delvis kontroll over Internett. Den avhengige brukeren, som ikke er fri har ikke den samme kontrollen.

Nina: men jeg tror at selv om man tenker at det ikke påvirker deg, at jeg ikke trenger en telefon, så påvirker det alle rundt meg. Fordi sånn som det er nå er det forventet at man skal være tilgjengelig hele tiden. Og hvis jeg drar et sted, for eksempel hytta, og det ikke er mobildekning der må jeg si ifra til folk på forhånd, fordi hvis ikke tror folk at jeg er død eller noe sånn. Fordi det er forventet at du skal svare. Det er forventet at du skal være tilgjengelig og hvis du ikke er det er det noe galt. Så selv om det føles som om det ikke er noe problem for meg, vil det fortsatt være et problem, i det samfunnet vi lever i nå, er det et problem for alle andre.

Her forklarer Nina hvordan hun føler det er å alltid måtte være tilgjengelig. Det er et faktum at det oppleves som rart eller en slags unntakstilstand hvis det ikke går an å få tak i deg. I følge selvbestemmelsesteorien og kontrollert og autonom motivasjon, kan det Nina beskriver sees på som en kontrollert motivasjon (Deci & Ryan, 2008; Olafsen, 2018). Nina føler at hun må være tilgjengelig, men det er ikke bare basert på hennes egen interesse men hvordan nettverket rundt forventer at hun skal være tilgjengelig. Det viser også at Nina er en avhengig bruker. Hun klarer ikke å se på Internett og dagens teknologi som et gode og noe som gjør hverdagen lettere. Det gjør at Nina ikke er fri og ikke lever i takt med teknologien. Nina mener at hun må bruke teknologien fordi andre bruker den, det virker ikke som hun gjør det for sin egen del og drar derfor ikke nytte av teknologien.

På spørsmål om hva de liker best med å bruke datamaskinen og mobiltelefonen er det mange informanter som nevner det å være tilgjengelig for venner og familie. Internett og teknologien vi har i dag har altså gjort det sånn at man konstant kan være i kontakt med hverandre. Enten det er å sende bilde av hva man spiser til lunsj eller om det er å ringe hjem til mamma.

Anette: for min del har jeg blitt så vant til det nå at jeg ikke tenker over at jeg er tilgjengelig på alle mulige måter hele tiden. Som jeg har nevnt får jeg e-poster fra sjefen min og venner osv. Så på den måten føler jeg at det er naturlig. Men, det er en stor endring fra hvordan det var før. Før kunne man få en melding og personen som hadde sendt den kunne ikke se om du hadde sett den eller ikke. Men nå har det kommet så mange forskjellige funksjoner og andre kan se om du har sett meldingen deres eller ikke. Så det blir på en måte et press, men for meg har det blitt så normalt at det bare har blitt en del av hverdagen.

Det å alltid være tilgjengelig for hverandre, gjør at man alltid må være åpen for kontakt. Overført til praksis betyr det at mine informanter alltid har med seg mobiltelefonen. Anette er en ikke-avhengig bruker. Hun styrer teknologien. Informantene føler et ansvar

ovenfor vennene sine om at de skal være lette å få tak i. Hvis informantene er uten mobiltelefon eller nettilgang i et tidsrom blir de bekymret for at noen kan ha prøvd å få tak i dem. Dette kan knyttes sammen med autonom motivasjon, av egen vilje gjør informantene seg tilgjengelig til enhver tid (Deci & Ryan, 2008). Likevel er det ingen av informantene som sier at de synes det er viktig å ha mobiltelefon eller datamaskin tilgjengelig hvis de skulle trenge hjelp av noen andre. Denne problematikken går altså bare en vei. Likevel er de klar over at det ikke er ofte de får en «krisetelefon» eller at det er venner som plutselig må ha hjelp. Tankegangen om at «hva hvis» eller «i tilfellet» er nok til å alltid ville være tilgjengelig. Måten informantene uttrykker viktigheten av å være tilgjengelig, og hvordan de passer på å alltid gjøre seg tilgjengelig stemmer overens med hvordan Przybylski et al. (2013) definerer og forklarer FOMO. Alt og Boniel-Nissim (2018) forklarer at FOMO kan karakteriseres ved en følelse av å ha tatt feil beslutning. For informantene overføres denne betydningen til også å bety å ikke være tilgjengelig.

5.4 «Noen ganger vurderer jeg å slette Facebook»

Et av spørsmålene i spørreskjemaet handler om at informantene skal fortelle om negative erfaringer de har med datamaskinen og mobiltelefonen sin. De fleste av informantene svarer at det største irritasjonsmomentet er hvis enheten ikke fungerer som den skal, eller ikke fungerer i det hele tatt. Noen få av informantene er veldig opptatt av hvordan de forholder seg til mobiltelefonen og datamaskinen sin, og trekker frem sløsing av tid som negativitet de knytter til enhetene. Disse informantene har noen strategier de benytter for å begrense bruken.

Petter: ja, noen ganger har jeg vurdert å slette Facebookprofilen min.

Petter får oppfølgingsspørsmål om hvorfor og svarer at det er for tidskrevende og at han merker at han blir passiv til omgivelsene sine. Han vil heller bruke fritiden sin ute i naturen enn inne foran skjermen. Likevel sitter det langt inne å faktisk slette Facebook. Grunnen til dette, sier han, er fordi han er redd for å gå glipp av invitasjoner til arrangementer eller at det blir vanskeligere å holde kontakt med venner. Sindre, som er i samme fokusgruppe som Petter, supplerer med at hensikten aldri er å sløse tid. Det man leser eller ser på vil alltid være en form for informasjon, men det er lett å spore av og miste oversikten på hvor mye tid man bruker på det. Petter blir styrt av teknologien og er en ufri bruker. Vil det å slette Facebook gjøre han fri? Trolig ikke, Petter er et eksempel på en som ikke mestrer teknologien godt.

Det er noen situasjoner informantene er spesielt glade for at de har med seg telefon. Situasjoner som oppleves som «dødtid», for eksempel venterommet hos legen, på bussholdeplassen eller på bussen.

Thea: men hvis du er i et rom med, eller, hvis vi ikke hadde hatt noe å snakke om akkurat nå ville jeg mest sannsynlig tatt frem telefonen for å unngå pinlig stillhet.

Det beskrives som kleint eller ubehagelig å stå rett opp og ned å vente på bussen, i tillegg er det kjedelig. Thea er et godt eksempel på en informant som ikke liker disse omstendighetene. Al-Menayes (2014) kaller disse situasjonene for tidsvinduer. Når de oppstår tar man gjerne frem mobiltelefonen for å underholde seg selv. Altså distanserer

man seg fra omgivelsene rundt (Turkle, 2017). Dette er et eksempel på hvordan muligheten til å være konstant tilkoblet arter seg. Informantene som er mer reservert i bruken synes det er viktig å anerkjenne at slike situasjoner oppstår og at man er bevisste i dem.

Jonas: når jeg er på legekantoret ser jeg ofte andre mennesker som sitter med telefonen sin, og da tenker jeg at jeg ikke skal gjøre det. jeg skjønner at jeg kanskje høres ut som en bedreviter men jeg føler at det kanskje er en mulighet for meg for å sitte å gjøre ingenting. Det er ganske avslappende å gjøre det. Jeg tror jeg er litt påvirket av yoga og mindfulness så jeg tar sånne valg, og jeg velger å heller bruke tid på mindfulness enn på mobilen.

Jonas vil altså ikke la seg underholde når han opplever et slikt tidsvindu. De som ikke liker å kommunisere via sosiale medier liker best å kommunisere via telefon eller SMS. De sier at spesielt samtaler over telefon føles mer ekte og viktig enn hvis man chatter på Facebook Messenger. Disse informantene kan nesten kategoriseres som avvik i forhold til resten. De prøver å forbli i en virkelighet som for mange ikke eksisterer lenger. Ved å ikke ville bruke de samme kommunikasjonsformene og kanalene som vennene deres, blir de mindre tilgjengelige. Det er også mer tungvint å forsikre seg om at man ikke går glipp av noe. Sånn som Petter som egentlig vil slette Facebook, men som ikke klarer det. Er dette den riktige måten å mestre teknologien på, altså å prøve å unngå den? De forteller at de har opplevd å miste avtaler eller ikke bli invitert med på ting fordi de enten ikke har svart fort nok, eller ikke har vært tilgjengelig. De må også si ifra til venner at det kan ta tid før de svarer fordi de ikke sjekker sosiale mediekontoene sine så ofte, og at det er lettest å kommunisere med dem via telefon og SMS. Petter forklarer dette under:

Petter: jeg så meg nødt til å bruke mindre tid på dataen og spesielt på Facebook. Jeg jeg la merke til at, før da jeg lot alle jeg var venn med se at jeg var pålogget på chat på Facebook kunne jeg bli sittende kjempelenge og bare chatte. Men etter en stund skrudde jeg av chatten, så folk kunne ikke se om jeg var pålogget eller ikke, og etter det sluttet jeg å bruke så mye tid på Facebook og bare sitte der og snakke med folk. Jeg tror ikke det er noe bra for meg. Men jeg legger merke til at flere og flere venner pleier å skrive til meg på Facebook, for eksempel «hei, vil du møtes å ta en kopp kaffe i morgen?». Og jeg svarer «kan du vær så snill å sende meg melding rett på telefonen?». Jeg vil helst gå en dag eller to uten å sjekke Facebook, men jeg vil heller ikke gå glipp av avtaler. Det er derfor jeg foretrekker å få tekstmeldinger.

Ved å ikke få så mange meldinger på Facebook merker Petter at behovet for å scrolle på Facebook ikke melder seg så ofte. Han har kontroll og føler at han har et balansert og distansert forhold til Internett og tiden han bruker på Internett. Å unngå å bruke teknologi vil ikke gjøre Petter fri. Å bruke mer tid på sosiale medier gjør deg ikke mindre sosial, snarer tvert i mot (boyd, 2014).

5.5 Den avhengige og den ikke-avhengige brukeren

I fokusgruppe 5 snakker de om hvordan livet hadde vært ut uten mobiltelefon og datamaskin. De forteller om barndommen, en tid da man ringte på døren til hverandre for å komme i kontakt.

Nina: jeg tror virkelig at den sosiale interaksjonen, selv om veldig mange mennesker tror de er sosiale gjennom apper osv., det å være sosiale ved å møtes

ansikt-til-ansikt er sjeldnere. Hvis jeg ikke hadde hatt mobil og jeg hadde prøvd å få tak i en venn som bor et annet sted kunne jeg ikke bare ha møtt opp på døren hennes fordi jeg ikke hadde vist om hun var hjemme eller ikke, sant? Så mye av det sosiale, ansikt-til-ansikt, har forsvunnet.

Det Nina beskriver stemmer med det Wellman et al. (2002) hevder, at sosial kontakt på Internett kan føre til at man har mindre ansikt-til-ansikt kommunikasjon. Likevel, er ikke kontakt på Internett virkelig sosial kontakt? Mine informanter skiller ikke kategorisk mellom livet på og livet utenfor nettet. De fleste ser på Internett som en forlengelse av de sosiale relasjonene de allerede inngår i. Informantene snakker om hvordan sosiale medier på en måte eier retten din til å ha kontakt med vennene dine fordi man må ha en konto for å kunne bruke sosiale medier. Man må være en bruker. Facebook, Instagram og Snapchat er de mest brukte plattformene for kommunikasjon hos informantene. Grunnlaget for at tjenestene blir brukt er at vennekretsen bruker de samme mediene. Dette stemmer med det Boyd (2014) hevder om at det ikke er det bestemte sosiale mediet som bestemmer om det blir brukt, men den sosiale gruppen brukeren identifiserer seg med. Hvis vennekretsen ikke hadde vært på sosiale medier, hadde Nina og de andre informantene vært brukere da? Kanskje ikke i like stor grad.

Jenkins et al. (2015) kaller den sosiale dynamikken på sosiale medier for deltakende kultur. Informantene har gitt liv til sosiale medier og det er viktige normer og regler man må følge og opprettholde. Som Boyd (2014) observerer lærer man av andre brukere på sosiale medier. Man observerer hvordan andre oppfører seg og kopierer handlinger. Med disse teoriene kan altså den avhengige brukeren forklares slik at det er viktig å svare med en gang fordi andre gjør det. Dette er en karakteristikk som den avhengige brukeren selv har konstruert. Både den avhengige og den ikke-avhengige brukeren kan knyttes sammen med tematikk om frykt for å gå glipp av noe. Samtlige informanter synes det er viktig å være tilgjengelig og denne tilgjengeligheten knyttes til frykt for å gå glipp av noe. For den avhengige brukeren betyr dette at de må få med seg alle ting som skjer på sosiale medier, og være tilstede på arenaer der venner er, hele tiden. Den ikke-avhengige brukeren er også til stede og engasjert. Forskjellen er at den avhengige brukeren blir styrt av andre. Hun svarer på meldinger og er på sosiale medier selv om hun egentlig holder på med andre oppgaver. Hun blir ofte avbrutt, og lar seg også avbryte. Den ikke-avhengige brukeren synes også det er viktig å være tilgjengelig, og bruker også mye tid på å være tilgjengelig, men hun mestrer å gjøre flere ting samtidig bedre. Den avhengige brukeren kan kjennetegnes ved at hun har en oppfattelse av andre brukere på Internett er tilgjengelige hele tiden. At de svarer så fort de ser en melding. At de alltid er oppdaterte på hva som skjer. Den avhengige brukeren er derfor sterkt preget av frykt for å gå glipp av noe (Przybylski et al., 2013). Hun blir derfor mestret av mediene (Rice et al., 2018). Den ikke-avhengige brukeren kjennetegnes ved at hun mestrer godt å svitsje mellom aktiviteter (Rice et al., 2018; Spilker et al., 2018). Denne egenskapen gjør at hun mer sømløst er oppdatert. Hun er tilgjengelig, men har kontrollen over hvordan hun deltar i kommunikasjon. Hun preges ikke like mye av frykten for å gå glipp av noe som den avhengige brukeren fordi hun ikke i like stor grad er bekymret for å ikke være tilgjengelig nok.

5.6 Oppsummering

Informantene opplever en sterk ambivalens som ofte er problematisk å kontrollere. Det er interessant at de ser på det å være konstant tilkoblet som noe negativt, samtidig som de synes det er positivt og viktig å ha tett kontakt med vennene sine. For mange av informantene er det vanskelig å håndtere dette og de velger ulike strategier. Basert på analysen av materialet har jeg skissert to forskjellige brukertyper av Internett: den avhengige og den ikke-avhengige. Teknologi gjør ting enklere. Jeg har sett at web 2.0 og deltakende kultur på Internett gjør at man kommuniserer mer med hverandre (Jenkins et al., 2015; O'reilly, 2007). Det å kommuniserer ofte med hverandre uttrykker nære relasjoner og vennskap (boyd, 2014), og kommunikasjon på Internett er ofte av en planleggende karakter. Det at man må holde seg oppdatert og alltid må være tilgjengelig er knyttet sammen med frykten for å gå glipp av noe (Przybylski et al., 2013). De informantene som håndterer å konstant være tilkoblet godt er de ikke-avhengige internettbrukerne, de tolker også konstant tilkobling som noe positivt. For dem er tilgjengelighet og konstant tilkobling noe som øker friheten. De som uttrykker at det er negativt eller slitsomt å bruke mye tid på Internett, de avhengige brukerne, håndterer dårlig å være konstant tilkoblet. De er tilkoblet fordi de føler at de må og de er redde for å gå glipp av noe. De avhengige brukerne har ikke kontroll, og dette gjør også at friheten minsker.

6 Mestere uten kontroll

6.1 Oppsummering av funn

Noe av det mest fremtredende funnet ved denne studien er hvordan informantene har ulike forståelser av hvordan de bruker mobiltelefon, datamaskin og Internett. Som studenter er de vant til å bruke Internett mye og de mestrer også Internett godt. Det er likevel noen aspekter med bruken av Internett som de ikke mestrer så bra. Materialet viser at informantene synes tiden de bruker på nettet er det mest problematiske. De uttrykker at de gjerne skulle brukt mindre tid på Internett, men det er så mange aspekter ved hverdagen som er knyttet til Internett at de ser på det som krevende å redusere bruken.

I kapittel 4 forklarer mange informanter at de bruker mye tid på sosiale aktiviteter på skolen. Dette er en kilde til frustrasjon siden de ikke får vært like produktive som de skulle ønske. Datamaskinen brukes til både skolearbeid og sosiale aktiviteter, og det er vanskelig å skille aktiviteter fra hverandre når de utføres fra samme enhet. Utenfor arbeidssituasjoner er datamaskinen en underholdningskanal. Slik som Gansmo (2007) så hos sine informanter blir ikke datamaskinen sett på som en datamaskin på fritiden, men forskjellige underholdende aktiviteter. Den erstatter TV og brukes til å Skype med venner. Det er altså et skille mellom datamaskinen i en arbeidssituasjon og datamaskinen på fritiden. Mobiltelefonen brukes likt i ulike situasjoner og informantene har de samme assosiasjonene til mobiltelefonen hele tiden. Den er bank, lommebok, identifisering og viktigst av alt: hovedkilden til kommunikasjon.

Videre i kapittel 4 definerer jeg to forskjellige internettbrukere, den konservative og den postmoderne. De er inspirert av Berker og Levold (2007) sin kategorisering av tunge internettbrukere. Den konservative internettbrukeren liker ikke å bruke mye tid på Internett og foretrekker å ta notater og lese pensum på papir. Den postmoderne internettbrukeren ser ikke på internett som en erstatter for andre arbeidsmåter men som et naturlig verktøy å bruke. De to internettbrukerne deles igjen inn i to underkategorier. Pliktbrukeren bruker Internett som et verktøy i skolehverdagen, og Internett som underholdning og en kanal til sosial interaksjon så lite som mulig. Gulrotbrukeren vet at hvis hun ikke har regler og begrensninger bruker hun Internett mer enn hun ønsker. Internett blir sett på som pause og en belønning for strevet. Storbrukeren har teknologi under huden, teknologi er ikke fremmedgjørende og hun bruker mye tid på Internett uten å synes det er negativt eller slitsomt. Risikobrukeren har også teknologien under huden, hun bruker mye tid på Internett men synes det er slitsomt. Hun klarer ikke å strukturere tiden godt nok og bruker ofte mer tid på underholdning enn det hun vil. Det er derfor en risiko for at sosial interaksjon tar overhånd, dette kan føre til negative konsekvenser, som at det går ut over skolearbeid.

Utvexlingsstudenten Liam forteller om hvordan han oppfatter Norge som et veldig digitalt utviklet land i kapittel 4. Han ser store forskjeller mellom hjemlandet sitt Bangladesh og Norge. Det er interessant å få innblikk i hvordan han har domestisert teknologien annerledes enn det de andre informantene har. Han er ikke vant til å knytte Internett sammen med svært mange dagligdagse oppgaver slik som de andre informantene er. Dette er et unikt funn fordi det viser hvor store digitale skiller det er i verden. For Liam er mobiltelefonen og Internett blitt viktig for å kunne klare alle daglige gjøremål i løpet av en dag.

I kapittel 5 er et av funnene at informantene mener de er avhengig av Internett, mobiltelefon og datamaskin fordi enhetene blir sett på som nødvendige for å opprettholde sosiale relasjoner og fordi mye informasjon som er viktig for dem lagres og er tilgjengelig på Internett. Faglitteraturen definerer avhengighet som en tidskonsumerende aktivitet som går ut over andre hovedaktiviteter som familie, arbeid/studier og andre forpliktelser (Skre, 2019), eller som impulskontrollforstyrrelser som the American Psychiatric Association definerer overdrevent bruk av datateknologi og kommunikasjonsmedier som (boyd, 2014). Informantene snakker om avhengighet av Internett, mobiltelefon og datamaskin annerledes enn det faglitteratur gjør. Mine analyser samsvarer således med boyd (2014) som finner at nettet først og fremst er en viktig sosial arena, og det gir mening å omtale sine informanter som avhengige av den sosiale kontakten som finner sted på nettet, enn Internett seg selv. Dette er et sentralt poeng i studien min. Med avhengig mener informantene at de er så knyttet til enhetene sine at hverdagen ville vært vanskelig uten. Informantene er svært opptatte av å være tilgjengelig. Dette knytter jeg sammen med Przybylski et al. (2013) sin definisjon om frykt for å gå glipp av noe. Dette gjelder det store flertallet av informantene. De er mest bekymret for å ikke være tilstede for vennene sine. Dette kan knyttes sammen med det boyd (2014) så hos sine informanter. Når de sier at de er avhengige av Internett mener de at det er der vennene deres kan kontaktes. Hvis de ikke er tilgjengelige kan de gå glipp av en interaksjonsmulighet med en venn. boyd (2014) hevder at kunnskapen man har om sosiale medier bygger på hvordan man observerer at andre bruker mediet. Grunnen til at det er så viktig å være tilgjengelig kan derfor også knyttes sammen med at det er slik informantene er lært opp til å bruke mediene. Derfor er frykten av å gå glipp av noe basert på to ting, en lært observasjon og avhengighet av venner.

I kapittel 5 identifiserte jeg også to typer internettbrukere, på basis av litt andre kriterier enn i kapittel 4. De to brukerne skal tydeliggjøre følelsen av kontroll de knytter til hvordan de mestrer bruk av Internett. Brukerne skal identifisere følelsene, meningene og tankene unge voksne har rundt bruk av Internett. Den ene internettbrukeren er en ikke-avhengig bruker. I likhet med den postmoderne internettbrukeren mestrer den ikke-avhengige brukeren Internett godt. Hun er en teknologistyrer og er ikke fanget av følte plikter på Internett. Dette gjør at mobiltelefon, datamaskin og tilgang til Internett gjør henne fri. Den avhengige internettbrukeren bruker også mye tid på Internett. Hun styrer ikke forholdet til Internett like godt og er fanget i forpliktelser og forventninger hun føler Internett stiller henne. Hun blir derfor styrt av teknologien og er ikke fri. Med dette gir ikke Internett henne den samme friheten som den ikke-avhengige brukeren har.

I materialet er det også to intervjuobjekter som skiller seg helt ut, og som kan sies å representere en helt annerledes type domestisering enn de øvrige. Dette er interessant, fordi disse to informantene tjener som eksempel på at ikke-bruk og avstandstaking faktisk er mulige alternativer, selv blant unge voksne i et gjennom-digitalisert land som Norge i dag. Jonas og Petter er to informanter som ikke liker å bruke så mye tid på Internett, og i kapittel 5 viste jeg hvordan de distanserer seg fra nettet. Måten Jonas gjør dette på er å tvinge seg selv til å ikke se på mobiltelefonen. Han identifiserer situasjoner han oppfatter som normalt å bruke mobiltelefonen i, og bruker bevisst ikke telefonen i disse situasjonene. Petter er redd for å gå glipp av ting men vil samtidig ikke bruke de mediene, eller være på de plattformene, som gjør at han ikke går glipp av ting. Han vil ikke bruke Facebook og prøver å få de som vil kontakte han der til å sende SMS eller ringe han. Dette er en tungvint måte å delta i kommunikasjon og gjør Petter til en avhengig bruker. Ikke fordi han er på Facebook dagen lang, men fordi posisjonen han setter seg i fratrar han kontroll og frihet.

6.2 Diskusjon

Hvem er informantene? Kvalitative studier har som mål å avdekke opplevelser, tanker og meninger. Forskningen er eksplorerende og empiridrevet (Tjora, 2018). Informantene er en del av populasjonen som bruker Internett mye. Som studenter bruker de Internett til å skaffe seg kunnskap, vise at de har tilegnet seg kunnskap og for å utvikle kunnskap. Ifølge statistisk sentralbyrå er 51,2 prosent av studenter i høyere utdanning mellom 19-29 år i 2018, i Norge og i utlandet (SSB, 2019). Internett, mobiltelefon og datamaskin er derfor en naturlig del av hverdagen. Som unge mennesker er informantene en spesiell gruppe fordi de har vokst opp med utviklingen av internetteknologi. I tabell 1: fra kontrollsamfunn til kommunikasjonssamfunn skiller Spilker og Levold (2007) menneskets forhold til maskin fra informasjonssamfunnet til kommunikasjonssamfunnet. I informasjonssamfunnet er mennesket en budeie i forholdet med maskinen, i kommunikasjonssamfunnet, som er tiden fra 1995 og frem til i dag, er mennesket en kyborg. Informantene lever altså i ett med maskinen (Haraway, 1991).

Skillet mellom jobb og fritid er mer flytende enn før. Det er ikke sikkert at opphevingen av et absolutt skille er til skade for jobb eller studier, men for noen er det vanskelig å disponere tid riktig. Det er heller ikke sikkert at det er teknologien som perforerer skillet mellom jobb eller studier og privatliv. Det kan fastslås at flesteparten av informantene faller under kategorien Berker og Levold (2007) kaller tunge internettbrukere. En tung bruker er noe man ofte assosierer med alkohol eller stoffmisbruk og betegnelsen blir brukt til å beskrive en brukersituasjon ute av kontroll. Når faglitteraturen bruker slike termer til å beskrive Internett og engasjement knyttet til Internett, er det lett å forstå ambivalensen informantene beskriver. Figur 2 «den konstruktive og den postmoderne internettbrukeren» skal være forklarende til hvordan disse skillene oppleves og hvordan hverdagen konstrueres forskjellig, uten andre assosiasjoner. Figuren viser hvordan skillet mellom skolearbeid og fritid kan være problematisk og at informantene har forskjellige strategier for å håndtere skillene.

For informantene betyr det å være konstant pålogget og tilkoblet at man er tilgjengelig. Dette er viktig for majoriteten av dem. Den konstante tilgjengeligheten kan knyttes sammen med frykten for å gå glipp av noe (Przybylski et al., 2013). Jeg fant et skille mellom informantene når det kommer til hvordan de håndterer å være tilkoblet konstant. Den ikke-avhengige brukeren lever i ett med teknologien. Hun bruker Internett som en utvidelse av virkeligheten, og kommunikasjon, interaksjon og tid brukt på Internett er en like stor del av virkeligheten som kommunikasjon, interaksjon og tid som ikke er brukt på Internett. Hun bruker Internett på en måte som gjør hverdagen lettere og mestrer teknologien godt. Den avhengige brukeren klarer ikke helt å holde følge med teknologien. Hun sammenlikner gjerne nåtiden med fortiden, og uttrykker at utviklingen av internetteknologi de seneste årene er negativ og usunn. Begge brukerne er opptatte av å være tilgjengelig og bruker mye tid på Internett. Forskjellen ligger i at den ikke-avhengige brukeren drar mer nytte av tiden enn den avhengige. Den avhengige føler en viss trang og tvang knyttet til tiden på Internett. Disse føler også en større frykt for å gå glipp av noe enn det de ikke-avhengige gjør.

Informantene lærer i stor grad av andre brukere på Internett og deres egne venner. De bruker Internett slik vennene deres gjør. Derfor er deres tolkning av Internett også basert på deres relasjoner. Om vennene til en informant alltid er tilgjengelig og svarer raskt på meldinger tilpasser informanten seg dette. Informantenes forståelse av hvordan det er å være konstant tilkoblet er noe varierende. De som mestrer det best er de som forteller at de er så vant til at det er sånn at de ikke legger merke til det, disse informantene svitsjer enkelt mellom flere aktiviteter samtidig (Spilker et al., 2018). Dette er de ikke-avhengige internettbrukerne, de har også delvis kontroll på Internett. Majoriteten av informantene finner det slitsomt å hele tiden svitsje mellom forskjellige aktiviteter. De avhengige brukerne mestrer derfor ikke å svitsje mellom aktiviteter like godt, de har lite eller ingen kontroll på Internett. Sosiale hendelser tar for mye tid i skolehverdagen og de synes det er trettene å passe på å være tilgjengelig hele tiden. Går det an å ha fullstendig kontroll over Internett? Web 2.0 beskriver Internett som interagerende (Jenkins et al., 2015; O'reilly, 2007). Alle informantene er tilstede på flere forskjellige kommunikasjonssider på Internett. Jeg vil derfor hevde at det ikke er mulig for informantene å ha fullstendig kontroll over Internett fordi de kan bli kontaktet når som helst. Kontrollen ligger derfor hos de informantene kommuniserer med.

6.3 Konklusjon

For å best svare på problemstillingen: *Hvordan håndterer, tolker og forstår unge voksne det å være konstant tilkoblet Internett?* har jeg to underproblemstillinger.

Den første underproblemstillingen *skillet mellom jobb og fritid er mer flytende enn før, hvordan håndterer unge voksne dette skillet og hvordan bruker de Internett?* forklarer hvordan informantene bruker mobiltelefon og datamaskin praktisk i skolehverdagen og på fritiden. Materialet viser at de har mye kunnskap og kjennskap til Internett og internetteknologi. Skillet mellom jobb og fritid er nesten ikke-eksisterende. Noen håndterer denne sammenblandingen godt, og det er de som mestrer internetteknologi best, de som ikke mestrer denne sammenblandingen så godt blir mestret av teknologien.

For å best vise denne forskjellen har jeg laget teorien om den konservative og den postmoderne internettbrukeren. Disse brukerne er inspirert av Berker og Levold (2007) sine inndelinger av forskjellige tunge internettbrukere. For å ikke presse materialet inn i en før-etablert orden så jeg meg nødt til å lage mine egne kategorier.

De konservative brukerne vil helst ikke bruke så mye tid på Internett. De håndterer dette ved å ikke bruke Internett og teknologi, selv der det kan være hensiktsmessig å gjøre det. De postmoderne brukerne ser ikke på ny teknologi som ny og har teknologien under huden. Teknologi er ikke fremmedgjørende fordi den ikke erstatter noe som opprinnelig har vært der som noe naturlig. De som ikke håndterer det like godt merker at fritid og sosiale aktiviteter tar for mye tid.

Jeg konkluderer derfor med at informantene håndterer skillet mellom jobb og fritid på fire forskjellige måter. Pliktbrukeren bruker Internett så lite som mulig, selv der det kan være hensiktsmessig å gjøre det, for å unngå å bli distrauert. Gulrotbrukeren vet at det er lett å bli distrauert på Internett. Hun bruker derfor Internett som belønning, og har klare skiller mellom jobb og fritid. Risikobrukeren blir lett distrauert og mye av tiden på skolen blir brukt på fritidsaktiviteter, det er ingen skiller mellom jobb og fritid. Det er derfor en risiko for at fritid går utover skolearbeid som kan ha negative konsekvenser for brukeren. Storbrukeren har ingen skiller mellom jobb og fritid, men hun klarer likevel å håndtere det flytende skillet slik at det ikke går ut over skolearbeid.

Den andre underproblemstillingen *hvordan tolker og forstår unge voksne å være konstant tilkoblet Internett* skal gjøre rede for følelsene og meningene informantene har om tiden de bruker på Internett. Samtlige informanter er svært opptatte av at de må være tilgjengelige. Dette knytter jeg sammen med det Przybylski et al. (2013) forklarer om frykten for å gå glipp av noe. Det kan derfor konkluderes med at informantene er redde for å gå glipp av noe og for å unngå dette er de tilgjengelige til enhver tid.

For å forklare hvordan informantene håndterer å være konstant tilkoblet Internett har jeg laget teorien om den avhengige og den ikke-avhengige internettbrukeren. Begrepene er knyttet til hvordan informantene selv beskriver at de er avhengige av Internett og er derfor emiske begreper (Wæhle, 2012). Begge gruppene sier at de synes de bruker for mye tid på Internett og at de derfor føler at de er avhengige. Den avhengige brukeren er av den oppfattelse at alle andre til enhver tid er oppdatert og tilgjengelig. Det fører til at hun til en hver tid er tilgjengelig i frykt for å gå glipp av noe. Dette kan knyttes sammen med det Boyd (2014) forklarer om at brukere av Internett observerer og lærer av andre brukere av Internett. Den avhengige brukeren blir styrt av andre. Hun svarer på meldinger og er på sosiale medier selv om hun egentlig holder på med andre oppgaver. Den avhengige brukeren bruker mye tid og energi på å være sikker på at hun er tilgjengelig og blir derfor styrt av teknologien.

Den ikke-avhengige brukeren synes også det er viktig å være tilgjengelig. Forskjellen er at hun har bedre kontroll på hvordan hun holder seg oppdatert og er tilgjengelig. Hun

styrer teknologien. Den ikke-avhengige brukeren vet at hun er tilgjengelig og oppdatert og har dermed kontrollert behovet for å være tilstede. Hun svarer på meldinger når hun har tid og svitsjer ofte mellom skolesituasjoner og fritidssituasjoner (Spilker et al., 2018).

Det kan derfor konkluderes med at informantene tolker konstant tilkobling til Internett med et spørsmål om avhengighet. De synes det er negativt at de bruker mye tid på Internett men mener likevel at det er utenfor deres kontroll fordi det er forventet av andre at de skal være tilgjengelig. De håndterer konstant tilkobling på to forskjellige måter. Den avhengige internettbrukeren som lar andre styre hvordan hun bruker Internett og den ikke-avhengige brukeren som selv styrer bruken sin.

Det jeg har kommet frem til kan bidra til en bredere forståelse av hvordan unge mennesker lever med internetteknologi og hvordan de håndterer å være konstant tilkoblet Internett, men også hvilke utfordringer det medfører og hvordan disse håndteres. Internett blir brukt i nesten alle situasjoner i hverdagen til informantene. Det er en kilde til informasjon på skolen og i det sosiale livet er det på Internett kommunikasjon foregår. Når informantene blir spurt om hvordan de bruker Internett i hverdagen og på skolen responderer de også på hvorfor de bruker Internett som de gjør. De klarer ikke å skille mellom den fysiske bruken og følelsene sine knyttet til bruken. Informantene vurderer hele tiden hvorfor de gjør som de gjør. De forklarer ikke bare deskriptivt hvordan de bruker Internett i praksis, men også normativt (Levold & Spilker, 2007). Slik det er beskrevet med den konservative og den postmoderne brukeren, den avhengige og den ikke-avhengige brukeren finnes det noen viktige nyanser i hvordan informantene tolker, håndterer og forstår konstant tilkobling.

Problemstillingen *Hvordan håndterer, tolker og forstår unge voksne det å være konstant tilkoblet Internett?* kan konkluderes med at unge voksne er mestere uten kontroll. Informantene er mestere fordi de domestiserer internetteknologi godt. En vellykket domestisering er media mastery (Levold & Spilker, 2007; Rice et al., 2018). Informantene har god kunnskap om Internett og som unge mennesker er de den delen av populasjonen som *kan* Internett best. Internett er et sted for deltagende kultur (Jenkins et al., 2015) og informantene er svært opptatte av å delta i kommunikasjon med venner. En uttalelse som går igjen er at det ofte kan være slitsomt å alltid skulle være tilgjengelig og dette forsterker argumentet om at de ikke har kontroll. Den deltagende kulturen kan knyttes sammen med frykten for å gå glipp av noe, som igjen er basert på hvordan de forstår at Internett fungerer og hvilke forventninger som nettbasert kommunikasjon stiller dem (boyd, 2014). Informantene er avhengige av kontakt med venner, som for det meste foregår på Internett. De postmoderne storbrukerne og den ikke-avhengige brukeren har en delvis kontroll. Moral og praksis for dem er ikke så langt fra hverandre. Overordnet vil jeg likevel konkludere med at unge voksne er mestere uten kontroll. De er mestere fordi de behersker teknologien fullkomment, men uten kontroll siden de lar seg avspore av innholdet og det gjør at de ikke er ikke i stad til å planlegge når, hvordan og hvor mye tid de bruker på Internett.

6.4 Videre forskning

Prosjektet Media Mastery har samfunnsnyttig verdi fordi perspektivet gir et innblikk i hvordan mobiltelefon og datamaskin mastres og domestiseres forskjellig. Ingunn Hagen og Ronald E. Rice har gjennomført fokusgruppeintervjuer i to ganger, første gang i 2005/2006 og andre gang i 2015/2016. For å samle inn enda mer informasjon, og for å gjøre grunnlaget for å sammenlikne utviklingen og bruken nøyere mener jeg det med fordel kan utføres flere fokusgruppeintervjuer. Internetteknologi utvikler seg svært raskt, intervjuene kan derfor skje med hyppigere mellomrom også.

Det vil være interessant med videre studier som knytter media mastery sammen med sosiologiske studier. Media mastery har mange likhetstrekk med domestisering og det vil være interessant å se disse teoriene knyttet sammen.

Grundigere forskning på hva kommunikasjon på Internett handler om og i hvilke situasjoner i hverdagen slik kommunikasjon skjer er interessant for videre forskning. Hva slags kommunikasjon som foregår på forskjellige sosiale medier er tematikk jeg ikke fikk gått inn på i denne oppgaven, men jeg tror det er interessant, relevant for bedre forståelse av media mastery og samfunnsnyttig å fordype seg i.

Referanser

- Al-Menayes, J. (2014). The relationship between mobile social media use and academic performance in university students. *New Media and Mass Communication*, 25, 23-29.
- Al-Menayes, J. (2015). Social media use, engagement and addiction as predictors of academic performance. *International Journal of Psychological Studies*, 7(4), 86-94.
- Alt, D. & Boniel-Nissim, M. (2018). Parent–Adolescent Communication and Problematic Internet Use: The Mediating Role of Fear of Missing Out (FoMO). *Journal of Family Issues*, 39(13), 3391-3409. <https://doi.org/10.1177/0192513x18783493>
- Berker, T. (2005). *Domestication of media and technology* McGraw-Hill Education (UK).
- Berker, T. & Levold, N. (2007). Moralske praksiser i forbindelse med tung internettbruk. I H. S. S. Nora Levold (Red.), *Kommunikasjonssamfunnet: moral, praksis og digital teknologi* (s. 35-48). Oslo: Universitetsforlaget.
- Bjørklund, O. (2005). Fokusgruppe–Noen metodiske betraktninger. *Økonomisk fiskeriforskning*, 15(5), 42-50.
- boyd, d. (2014). *It's Complicated: The Social Lives of Networked Teens* Yale University Press.
- Bramness, J. (2018). *Hva er AVHENGIGHET* Universitetsforlaget.
- Castells, M. (2011). *The rise of the network society* John Wiley & Sons.
- Deacon, D. & Stanyer, J. (2014). Mediatization: Key concept or conceptual bandwagon? *Media, culture & society*, 36(7), 1032-1044.
- DeAndrea, D. C., Ellison, N. B., LaRose, R., Steinfield, C. & Fiore, A. (2012). Serious social media: On the use of social media for improving students' adjustment to college. *The Internet and higher education*, 15(1), 15-23.
- Deci, E. L. & Ryan, R. M. (2008). Self-determination theory: A macrotheory of human motivation, development, and health. *Canadian Psychology/Psychologie canadienne*, 49(3), 182-185. <https://doi.org/10.1037/a0012801>
- Eidem, M. (2018). Apper som hjelper deg å legge bort mobilen. *Dagens Næringsliv*. Hentet fra <https://www.dn.no/teknologi/mobil/apper/skjermbruk/apper-som-hjelper-deg-a-legge-bort-mobilen/2-1-245021>
- Gansmo, H. J. (2007). En digital kløft? Jenter, gutter og IKT IH. S. S. Nora Levold (Red.), *Kommunikasjonssamfunnet: moral, praksis og digital teknologi* (s. 88-102). Oslo: Universitetsforlaget.
- Gergen, K. J. (2002). The challenge of absent presence. i: Katz, E. James (ed.) & Aarhus, Mark (ed.): *Perpetual Contact: Mobile Communication, Private Talk, Public Performance*. I: Cambridge University press.
- Griffiths, M. (1995). Technological addictions. *Clinical psychology forum* (s. 14-14): Division of Clinical Psychology of the British Psychol Soc.
- Grut, S. (2018). 10 tips for å bli kvitt mobilavhengighet. *NRK* Hentet fra <https://nrkbeta.no/2018/03/17/10-tips-for-a-bli-kvitt-mobilavhengighet/>
- Haraway, D. (1991). SCIENCE, TECHNOLOGY, AND SOCIALIST-FEMINISM IN THE LATE TWENTIETH CENTURY," IN SIMIANS, CYBORGS AND WOMEN: THE REINVENTION OF NATURE (NEW YORK; ROUTLEDGE, 1991), PP. 149-181.

- Ipsos. (2018). Ipsos SoMe-tracker Q2 2018. I. Hentet fra <https://www.ipsos.com/nb-no/ipsos-some-tracker-q218>
- Jacobsen, D. I. (2015). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? innføring i samfunnsvitenskapelig metode* Oslo: CAPPELEN DAMM.
- Jenkins, H., Ito, M. & boyd, d. (2015). *Participatory culture in a networked era: A conversation on youth, learning, commerce, and politics* John Wiley & Sons.
- Krueger, R. A. (2014). *Focus groups: A practical guide for applied research* Sage publications.
- Lee, Y.-K., Chang, C.-T., Lin, Y. & Cheng, Z.-H. (2014). The dark side of smartphone usage: Psychological traits, compulsive behavior and technostress. *Computers in Human Behavior*, 31, 373-383. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.10.047>
- Levold, N. & Spilker, H. S. (2007). *Kommunikasjonssamfunnet: moral, praksis og digital teknologi*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Ling, R. & Yttri, B. (2002). 10 Hyper--coordination via mobile phones in Norway. *Perpetual contact: Mobile communication, private talk, public performance*, 139.
- Madianou, M. & Miller, D. (2013). Polymedia: Towards a new theory of digital media in interpersonal communication. *International Journal of Cultural Studies*, 16(2), 169-187.
- Malt, U. (2015). kvalitativ. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/kvalitativ>
- Manago, A. M., Taylor, T. & Greenfield, P. M. (2012). Me and my 400 friends: The anatomy of college students' Facebook networks, their communication patterns, and well-being. *Developmental psychology*, 48(2), 369.
- mediebarometer, N. (2018). Bruk av IKT i husholdningene. I. Statistisk sentralbyrå.
- medienorge. (2018a). Andel med tilgang til smarttelefon. I. medienorge: norsk mediebarometer, ssb. Hentet fra <http://medienorge.uib.no/statistikk/aspekt/tilgang-og-bruk/388>
- Medienorge. (2018b). Tilgang til hjemme-PC. I: Norsk mediebarometer, ssb. Hentet fra <http://medienorge.uib.no/statistikk/aspekt/tilgang-og-bruk/251>
- NiNucci, D. (1999). *Fragmented Future*. *Print*. https://doi.org/http://darcy.com/fragmented_future.pdf
- O'reilly, T. (2007). What is Web 2.0: Design patterns and business models for the next generation of software. *Communications & strategies*, (1), 17.
- Olafsen, A. H. (2018). Selvbestemmelsesteorien: Et differensiert perspektiv på motivasjon i arbeidslivet. *Magma. Econas tidsskrift for økonomi og ledelse*, 54-61.
- Potter, W. J. (2004). Argument for the need for a cognitive theory of media literacy. *American Behavioral Scientist*, 48(2), 266-272.
- Prensky, M. (2001). Digital natives, digital immigrants part 1. *On the horizon*, 9(5), 1-6.
- Przybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R. & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841-1848. <https://doi.org/https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.014>
- Rice, R. E., Hagen, I. & Zamanzadeh, N. (2018). Media Mastery: Paradoxes in College Students' Use of Computers and Mobile Phones. *American Behavioral Scientist*, 62(9), 1229-1250.
- Skre, I. B. (2019). Aktivitetsavhengighet. . Hentet fra <https://snl.no/aktivitetsavhengighet>
- Spilker, H. S., Ask, K. & Hansen, M. (2018). The new practices and infrastructures of participation: how the popularity of Twitch. tv challenges old and new ideas about television viewing. *Information, Communication & Society*, 1-16.

- Spilker, H. S. & Levold, N. (2007). Kommunikasjonssamfunnet? I H. S. S. Nora Levold (Red.), *Kommunikasjonssamfunnet: moral, praksis og digital kommunikasjon* (s. 15-28). Oslo: Universitetsforlaget.
- SSB. (2019). Studenter i høyere utdanning i Norge og i utlandet. I. Hentet fra <https://www.ssb.no/utuvh>
- SSB, m. (2018). Tilgang til hjemme-PC. I. medienorge: Statistisk sentralbyrå. Hentet fra <http://medienorge.uib.no/statistikk/aspekt/tilgang-og-bruk/251>
- Stats, I. W. (2019). World Internet Usage And Population Atatistics May, 2019 - Update. I. Internet World Stats Hentet fra <https://www.internetworldstats.com/stats.htm>
- Sveen, U. (2018). flow-teori. Hentet fra <https://sml.snl.no/flow-teori>
- Sørensen, K. (2006). Domestication: the enactment of technology. *Domestication of media and technology*, 40-61.
- Sørensen, K. (2007). Et sosialt kompass? Mobiltelefonen i voksenes hverdagsliv. I H. S. S. Nora Levold (Red.), *Kommunikasjonssamfunnet: moral praksis og digital teknologi* (s. 50-64). Oslo: Universitetsforlaget.
- Tapscott, D. (2008). *Grown up digital* McGraw-Hill Education Boston.
- Tjora, A. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag.
- Tjora, A. (2018). *Viten skapt kvalitativ analyse og teoriutvikling*. Oslo: CAPPELEN DAMM AKADEMISK.
- Tranøy, K. E. (2019). metode. I *Store norske leksikon*. Hentet fra <https://snl.no/metode>
- Turkle, S. (2017). *Alone together: Why we expect more from technology and less from each other* Hachette UK.
- Wadel, C. (1991). *Feltarbeid i egen kultur: en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*. Flekkefjord: SEEK.
- Wellman, B., Quan-Haase, A., Boase, J. & Chen, W. (2002). Examining the Internet in everyday life. *Keynote address to the Euricom Conference on e-Democracy, Nijmegen, Netherlands (October)*.
- Wortham, J. (2011). Feel like a wallflower? Maybe it's your Facebook wall. *New York Times*, 3.
- Wæhle, E. (2012). Emisk perspektiv. *Store norske leksikon*. Hentet fra https://snl.no/emisk_perspektiv

Vedlegg 1 Intervjuspørsmålene

W Nov 4	Th Nov 5	W Nov 11	Th Nov 12
Mod: Nicole FG1: 2-3:15 CR 4105 #F	Mod: Nicole FG3: 2-3:15 CR 4105 #F #M	Mod: Nicole FG4: 2-3:15 CR 4105 #M	Mod: Ron FG6: 2-3:15 CR 4105 #F
Mod: Ron FG2: 5-6:15 SR 4103 #M		Mod: Ron FG5: 5-6:15 SR 4103 #F #M	

FOCUS GROUP QUESTIONS:

Moderator:

Ask each focus group these questions about first their use of their desktop, laptop, or tablet computer, and then their use of their mobile phone.

Note taker:

For each question in set A and set B, write down main points with relevant details; no need to transcribe everything; we'll have transcribed audio files later.

Note any tensions, disagreements, or diverse perspectives.

A. These questions ask about your use of your **desktop, laptop, or tablet computer**

1 On a normal day, for what purposes do you use the ...?

2 Follow up questions (if the group participants do not talk about this): For what school-related tasks do you use the ... ?

3 What personal or social purposes do you use the ... for?

4 Do you feel that you achieve what you would like to with your ... ?

5 Please describe negative experiences you may have had with your

6 Please describe situations where you really enjoy using the

7 What would your life look like if you did not have a ...?

B. These questions ask about your use of your **mobile phone...**

1 On a normal day, for what purposes do you use the ...?

2 Follow up questions (if the group participants do not talk about this): For what school-related tasks do you use the ... ?

3 What personal or social purposes do you use the ... for?

4 Do you feel that you achieve what you would like to with your ... ?

5 Please describe negative experiences you may have had with your

6 Please describe situations where you really enjoy using the

7 What would your life look like if you did not have a ...?

